BÜLENT ECEVİT

Atatürk ve Devrimcilik

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları
2. baskı

"Atatürk devrimciliği iki yönlüdür.

Bir yönüyle, Atatürk devrimciliği, onun, sağlığında yapmış olduğu devrimleri kapsar.

Devlet biçiminde, yasa düzeninde yapılan devrimler, laiklik devrimi, yazı devrimi, kadın hakları devrimi, giyim kuşamla ilgili devrimler, belirli kişilere tanınmış ayrıcalıkları kaldıran devrimler, bu arada sayılabilir. Bunların hepsinin üstünde de, Türk Ulusunun siyasal ve ekonomik bağımsızlığını sağlayan Kurtuluş devrimi gelir.

Bunlar Atatürk devrimciliğinin somut yönüdür.

Öte yandan, Atatürk, Türk toplumunun evrim yoluyla değil, devrimci atılışlarla ilerlemesini öngörmüştü. Buna göre, Atatürk devrimciliği Atatürk'ün sağlığında yapılmış somut devrimlerle sınırlı kalmamakta, sürekli bir devrimcilik niteliğini kazanmaktadır.

Bu da, Atatürk devrimciliğinin soyut yönüdür.

İnsan, ancak, Atatürk devrimciliğini her iki yönüyle, somut ve soyut yönleriyle benimserse gerçek bir Atatürkçü, gerçek bir Atatürk devrimcisi olabilir."

Elinizdeki kitap, Bülent Ecevit'in, 1969 yılında Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu'nca düzenlenen Atatürk'ü anma toplantısındaki konuşmasına dayanmaktadır. Ecevit'in daha önce ve daha sonra yaptığı kimi Atatürk'ü anma konuşmaları da eklenerek yayımlanmaktadır.

Bülent Ecevit

Atatürk ve Devrimcilik

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

BÜLENT ECEVİT
ATATÜRK VE DEVRİMCİLİK

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2008
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
LEVENT CİNEMRE

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NECATİ BALBAY

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I.-II. BASIM TEKİN YAYINEVİ 1970-1973

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASIM: TEMMUZ 2009, İSTANBUL
II. BASIM: NİSAN 2015, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-709-0

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Mustafa Bülent Ecevit

28 Mayıs 1925'te İstanbul Beşiktaş'ta doğdu.

İstanbul ve Ankara Konservatuvarlarında öğretmenlik yapmış olan annesi Fatma Nazlı Hanım, Türkiye'nin ilk profesyonel kadın ressamlarındandır.

Babası Ahmet Fahri Ecevit, Ankara Hukuk Fakültesi'nde adli tıp profesörlüğü yapmış, 1943'te CHP'nin Kastamonu milletvekili olmuştur.

Liseyi Robert Kolej'de, edebiyat kolunda okuyan Ecevit, 1944'te bu okulu bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne bir süre devam etti. Hint ve Doğu felsefesiyle ilgileniyordu.

1944'te Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çevirmen olarak başladığı çalışma hayatına, 1946'da Türkiye'nin Londra Elçiliği Basın Ataşeliği Katibi olarak devam etti.

22 Ağustos 1946 tarihinde Zekiye Rahşan Aral ile evlendi.

İngiltere'de bulunduğu yıllarda Londra Üniversitesi'ne kayıt yaptıran ve burada İngiliz dili ve edebiyatı, Sanskritçe, Bengalce ve sanat tarihi üzerine eğitim aldı ancak eğitimini tamamlamadı.

Katiplik görevinden 1950 yılında ayrıldı ve aynı yıl Cumhuriyet Halk Partisi'nin çıkarttığı *Ulus* gazetesinde işe başladı. Bu gazetenin kapatılması üzerine Ecevit, *Halkçı* gazetesinde, *Forum* dergisinde ve *Yeni Ulus* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü görevini üstlendi, aynı zamanda bu gazetelerde yazılar da yazıyordu.

Ulus gazetesinde başlayan siyaset ilgisi, onu 1954 yılında CHP Çankaya Ocağı'na kaydolmaya itti. Bu sırada gazetecilik görevine devam eden Ecevit, 1954 sonları ile 1955 başları Amerika'nın Kuzey Carolina eyaletine bağlı Winston-Salem'de *The Journal and Sentinel* adlı gazetede konuk gazeteci olarak çalışmaya başladı.

1957'de kazandığı bursla Harvard Üniversitesi'nde sekiz ay boyunca Ortadoğu tarihi ile sosyal psikoloji çalıştı. Aynı yıl CHP'den milletvekili olarak aktif siyaset hayatına adım attı.

1957'den 1980'e kadar Ankara ve Zonguldak'tan CHP milletvekili seçilen Ecevit, 12 Ocak 1959'da İsmet İnönü'nün listesinden CHP Parti Meclisi'ne girdi. 1960'ta Kurucu Meclis üyesi, 1961'de İsmet İnönü hükümetinde Çalışma Bakanı oldu. Bakanlık görevini 1965'e kadar sürdürdü. Ecevit'in Çalışma Bakanlığı döneminde toplu sözleşme ve grev hakkı yasalaştı, sendika özgürlüğü sağlandı, genel olarak çalışma hakları ve sosyal güvenlik genişletildi.

1965'te Ecevit'in Zonguldak milletvekili seçildiği seçimde CHP muhalefet partisi oldu. Bu tarihten sonra Bülent Ecevit, "ortanın solu" fikrini benimsemeye ve bu akımın öncüsü olmaya başladı. 18 Ekim 1966'da CHP'de başlayan demokratik sol hareketle birlikte genel sekreterliğe seçildi.

12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra oluşturulan hükümete CHP'nin de katkıda bulunmasına karşı çıkarak 21 Mart 1971'de Genel Sekreterlik görevinden istifa etti.

Ecevit, 1972 yılında yapılan 5. Olağanüstü Kurultay'da CHP Genel Başkanı seçildi. 1973 seçimlerinde en çok oyu aldığı halde hükümet kuramayan Ecevit, 6 Şubat 1974 yılında CHP-MSP koalisyonunda ilk kez başbakan oldu. Aynı yıl 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı gerçekleştirdi. Bu dönemde haşhaş ekimi yasağı, yasadışı kullanımı önleyici tedbirler alınarak kaldırıldı, Türkiye'nin Ege'deki hakları gündeme getirildi, açık yükseköğrenim başlatıldı.

5 Haziran 1977 seçimlerinde CHP'nin aldığı yüzde 41,4'lük oy oranı ile 213 milletvekili çıkaran Ecevit, Türk siyasetinde sol bir partinin aldığı en yüksek oy oranı olarak tarihe geçti. Ecevit 21 Haziran 1977'de azınlık hükümeti kurdu ama güvenoyu alamadı.

1978'de kurduğu hükümette 21 ay başbakanlık görevini yürüttü.

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında, askeri darbelerin antidemokratik olduğunu düşünerek karşı çıktığı askeri yönetim tarafından üç kez hapse mahkum edildi ve bir süre cezaevinde yattı. Birçok siyasetçi ile birlikte 10 yıl süreyle politikadan uzaklaştırıldığı dönemde siyasal çalışmalarını sürdürdüğü için hakkında yaklaşık 130 dava açıldı.

21 Şubat 1981'de *Arayış* dergisini çıkartmaya başladı ancak dergi askeri yönetim tarafından kapatıldı.

1985 yılında Hamburg Üniversitesi'nde bir sömestr ders verdi. Yasaklı olduğu bu dönemde ve daha sonraki tarihlerde Avrupa üniversitelerinde, 1988 ve 1992 yılında ise muhtelif Amerikan üniversitelerinde konferanslar verdi.

14 Kasım 1985 yılında Demokratik Sol Parti, Ecevit siyasi yasaklı olduğu için eşi Rahşan Ecevit'in başkanlığında kuruldu.

1987'de siyasi yasakların referandumla kaldırılması üzerine 13 Eylül 1987 tarihinde DSP'nin başına geçti. Ancak aynı yıl yapılan seçimlerde partisi barajı aşamayınca siyasetten çekilme kararı aldı.

1989'da tekrar siyasete dönerek partisinin genel başkanı oldu.

20 Ekim 1991 seçimlerinde Zonguldak'tan milletvekili seçildi.

1995 seçimlerinden sonra DSP, yüzde 14,6 oy oranıyla solun en büyük partisi konumuna geldi. 30 Haziran 1997'de kurulan 55. Hükümet'te başbakan yardımcısı, daha sonraki 11 Ocak 1999'da kurulan 56. Azınlık Hükümeti'nde 4. kez başbakan oldu.

1999 seçimlerinde yüzde 21,7 oy oranıyla partisini birinci parti haline getiren Ecevit, 28 Mayıs 1999'da kurulan 57. Hükümet'te 5. kez yüklendiği başbakanlık görevini 2002 yılına kadar sürdürdü.

24 Temmuz 2004'te DSP 6. Olağan Büyük Kurultayı'nda genel başkanlık görevinden ayrıldı.

Bu tarihten sonra Ulusal Uzmanlar Kurulu adında bir düşünce grubu kurarak ülke gündemiyle ilgili çalışmalarına devam etti.

Bülent Ecevit, 18 Mayıs 2006 tarihinde geçirdiği beyin kanaması sonucunda Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde teda-

vi altına alındı. Yaklaşık 6 ay boyunca tedavi gördüğü bu hastanede 5 Kasım 2006'da, 81 yaşında hayata veda etti. 11 Kasım 2006'da Devlet Mezarlığı'na defnedildi.

Siyasi hayatı boyunca kendisine altı kez suikast girişiminde bulunulan Ecevit, dürüstlüğü, nazik kişiliği ve eşi Rahşan Ecevit ile geçirdiği mutlu evlilikle daima kendisinden söz ettirmiştir.

1973 yılında, CHP'nin seçim kampanyası sırasında Türk siyasi sahnesinde "Karaoğlan" olarak anılmaya başlanan Ecevit, ak güvercin, mavi gömlek ve eniştesi İsmail Hakkı Okday'ın hediyesi olan Erika marka daktilosu ile adeta simgeleşmiştir.

Asıl mesleğini hep gazetecilik olarak dile getiren Ecevit'in siyasi yaşamı yanında şair ve yazardı. Yazarlığa sanat yazıları ile başlamıştı. 1950'li yıllarda çağdaş sanat akımlarını tanıtmak üzere kurulan Helikon derneğinin kurucuları arasında yer aldı ve bir süre Sanat Eleştirmenleri Derneği'nin genel sekreterliğini yaptı. Sanskrit, Bengal ve İngilizce dillerinde çalışmalar yapmış olan Ecevit'in lise yıllarında Rabindranath Tagore'dan çevirdiği iki kitap yayımlanmıştır. Bunun dışında T.S. Eliot'un şiir dramı *Kokteyl Parti* ile Ezra Pound ve Bernard Lewis'in yapıtlarını Türkçeye çevirdi. Şiirleri, *Ich Meisselte Lich Aus Stein* (Işığı Taştan Oydum) adıyla Almancaya çevrildi. *Şiirler*, *Elele Büyüttük Sevgiyi* ve en son olarak da 17 yaş şiirlerini de içeren *Bir Şeyler Olacak Yarın* isimli şiir kitapları vardır. Ecevit'in şiirleri Sovyetler Birliği, Yugoslavya, Romanya, Danimarka ve İsveç gibi ülkelerde yayımlandı. Edebiyat dünyasına *Hep Bu Topraktan* dergisindeki şiirleriyle giren, *Milliyet* gazetesinde günlük yazılar yazan Ecevit, siyaset ve şiir kitaplarının dışında *Özgür İnsan* (1972), *Arayış* (1981) gibi dergiler çıkartmıştır.

Çeşitli konulardaki görüş ve konuşmaları da kitapçıklar halinde yayımlanmıştır. Ecevit'in bazı eserleri şöyledir:

Ortanın Solu, Bu Düzen Değişmelidir, Atatürk ve Devrimcilik, Kurultaylar ve Sonrası, Demokratik Sol ve Hükümet Bunalımı, Demokratik Solda Temel Kavramlar ve Sorunlar, Dış Politika, Türkiye/1965-1975, Umut Yılı: 1977, 1980'lere Girerken Türkiye ve Dünya, 10 Yıl Önce 10 Yıl Sonra 24 Ocak Kararları, 1991 So-

nunda TBMM Konuşmaları, 1996 Sonunda Türkiye, Azerbaycan ve Batı Trakya Olayları, Bağımsızlık ve Özgürlük, Başbakan Ecevit'le Sohbet, Başbakan Ecevit "Ekonomiyi Güçlendirme Programını" Anlatıyor, Bozuk Düzeni Değiştireceğiz, Bölge Merkezli Dış Politika, Bülent Ecevit'in Kurultay Konuşmaları 1988, CHP'nin Düzen Değişikliği Programında Çalışanların Hakları ve Etkinliği, Değişen Dünya ve Türkiye, Demokratik Sol ve Hükümet Bunalımı, Demokratik Solda İşçi Köylü Elele, Dış Politika, Dış Sorunlar, Dış Ülkelerdeki İşçilerimizin Sorunları, Doğu'nun Kalkınması, Ecevit Kıbrıs ve Helsinki Gerçeği, Ecevit'in Açıklamaları 1976, Ekonomimizin Durumu ve Güçlendirilmesi, Karşı Anılar, Kendi Düşüncemi Desteklemem Yasaklanamaz, Kıbrıs Gerçeği ve Irak Sorunu, Körfez Bunalımının Öncesi Sonrası, Mithat Paşa ve Türk Ekonomisinin Tarihsel Süreci, Perdeyi Kaldırıyorum, Siyasal Yaşamı Tıkanıklıktan Kurtarma Yolları, Sömürü Düzeninde Yeni Aşama, Toplum Siyaset Yönetim, Toplumsal Kültürün Türk Siyasal Yaşamına Etkisi, Uygulamada Demokratik Sol.

İÇİNDEKİLER

İkinci Baskı İçin Önsöz XV

I
Giriş 1

II
Devrimcilerin Tutuculaşması 5
Tutuculaşmanın Nedenleri 7

III
Sürekli Devrimcilik 9
Devrimciliğin Somut ve Soyut Yönleri 11
Somut Devrimleri Yaşatmak İçin de Sürekli Devrimcilik Gerekir 13

IV
Atatürk'ün Gençliğe Verdiği Ödev 17
Neden Gençliğe? 20
Türk Gençliği Kendi Yolunu Kendi Bulmalıdır 22

V
Türkiye'de Devrimci Tutuculaşması Nasıl Oluştu? 27
Tutuculaşanlar 29
Altyapı Devrimciliğine Yönelmeyi Güçleştiren Etkenler 31

VI
Demokrasi ve Devrimcilik 35
Tek Partili Rejim 37
Demokrasinin Bir Özelliği 38
Demokrasiye Yönelmiş Devrimler 39
Savaş İçinde Demokrasi 43
Demokrasiden Vazgeçmekle Atatürk Çağına Dönülemez 44

VII
Halka Haksızlık 47
Yanlış Bir Varsayım 49
Gerçek Devrim Altyapı Devrimidir 49
Altyapı Devrimciliğinin Gerekleri 51
İlkelerin Geçerliliği 53
Hazımsızlık Değil Azımsama 54
Tepkilerin Kışkırtıcıları 55
Devrimler ve Köylü 58
Aydınlar ve Halk 61
Halk Kendine Yararlı Olanı Anlar ve Benimser 62

VIII
Düzen Değişikliği Özlemi 65
"1946 Ruhu" 68
27 Mayıs'ın Getirdiği Özgürlük 70
Büyük Fırsat 71

IX
Devrimcilik, Halk ve Aydın 73
Halktan Kopuk Solcular 75
Türk Ordusu'nun Demokrasiye Bağlılığı 77
Özentici Devrimciler 77

X
Barışçı ve Halkçı Demokratik Devrimcilik 87
Demokratik Vatandaş 89
Halkçı Devrim Halkla Birlikte Yapılır 91
Halkın Devrimciliği 91
Devrimci İyimserdir 93
Kimi Aydınların Halktan Kopukluğu 94
Atatürk'ü Onun Yolunda Yürüyenler Yaşatır 96

EK YAZILAR 99

Atatürk ve Devrimcilik

Bu kitap, geniş ölçüde, Bülent Ecevit'in, 11 Kasım 1969'da Ankara'da, Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu'nca düzenlenen Atatürk'ü anma toplantısındaki konuşmasına dayanmaktadır. Ancak, Bülent Ecevit'in 1961-68 yılları arasında, değişik gençlik kuruluşlarınca düzenlenen Atatürk'ü anma toplantılarında yaptığı bazı konuşmalardan da bölümler eklenerek ve bazı noktalar açıklığa kavuşturularak hazırlanmıştır.

İkinci Baskı İçin Önsöz

1969 Kasımı'nda Atatürk üzerinde yaptığım bir konuşmayı, CHP içinde küçük bir kesim, ters yorumlarıyla bazı ağır eleştirilere konu yaptılar. Onun üzerine konuşmayı, kitap haline getirdim ve 1970'te konunun tartışıldığı CHP 20. Kurultayı'na sundum.

1969'daki konuşmamın belli bir amacı vardı. O sıralarda bazı "devrimci"ler, demokratik rejim içinde halka dayanarak, halk yararına hiçbir devrimci atılım yapılamayacağını ileri sürüyorlardı. O ortam içinde gençler de, ordu da ihtilale kışkırtılıyordu. Halka inanan, Atatürk'ün halka inancını yürekten paylaşan bir kimse olarak, bu kışkırtmalara karşı çıkmayı ödev saydım. Türkiye'de artık halka dayanmadan hiçbir şey yapılamayacağını, ama halkın gücüyle ve desteğiyle çok şey başarılabileceğini anlatmaya çalıştım.

Demokraside kendileri için bir gelecek göremeyen bazı politikacılar çok kızdılar benim çabama.

Sonra ne oldu?.. Sonra korktuklarım oldu; demokrasi kazaya uğradı; demokrasiye inanmayanlar, gençliği demokrasiden soğutmaya uğraşanları ve ihtilalciliğe kışkırtılanları zamanında uyardığım için bana kızanlar, sonradan kışkırtmacıların da, gençlerin de başına "balyoz gibi" indiler.

Fakat bu "şok"un bazı tedavi edici etkileri de olmadı değil. Demokrasinin değeri daha iyi anlaşılmaya başlandı. Demokrasiden bunalanlar demokrasiyi özler oldular. Halksız hiçbir "reform" yapılamayacağı görüldü. Devrimci Atatürk'e bağlılık görüntüsünü kendi tutuculukları üstüne şal gibi örtmeye kalkışanların oyunları bozuldu.

Ona rağmen bu kitabın savunduğu temel düşünceyi ters yorumlamaya çalışanlar hâlâ çıkıyor arada sırada.

Demokraside her düşünceye kapıların açık olduğunu, açık kapılara yüklenmemek gerektiğini söylemiştim. Öyledir gerçekten... Her düşünceye, her akıma kapılar açıktır demokraside, açık olmalıdır. Ama o kapılardan girip iktidar olabilmenin ve düşüncelerini uygulayabilmenin bir kesin koşulu vardır: Halkın rızası...

Türk halkı ise, açık kapıdan girip iktidar olduktan sonra kapıyı içerden kilitleme niyeti besleyenleri kolaylıkla tanıyacak ve onlara o fırsatı vermeyecek kadar akıllıdır ve görgülüdür.

1973, BÜLENT ECEVİT

I

GİRİŞ

Son yıllarda Türkiye'de devrimcilik anlayışı yeni bir döneme girmiştir. Devrimcilik üzerinde yeni düşünceler oluşmakta, yeni yorumlar yapılmaktadır. Yeni devrim stratejileri geliştirilmektedir. Bu arada, Atatürk devrimciliği de, değişik aydın topluluklarınca, ayrı ayrı biçimlerde yorumlanmaktadır.

Atatürk'ün kurduğu devlette ve Atatürk'ün çizdiği yönde yeni devrimci atılımlar yaparken, Atatürk'ü ve Atatürk devrimciliğini, yalnız Atatürk'ün kendi yaşamış olduğu dönemin koşullarına göre değil, yaşadığımız dönemin koşullarına ve sorunlarına göre de değerlendirmek zorundayız.

Böyle bir değerlendirme duygusal olmamalıdır. Böyle bir değerlendirme Atatürk'ü tabulaştırma eğimine de dayanmamalıdır. Çünkü Atatürk'ü tabulaştırmak, Atatürkçülüğe en aykırı bir eğimdir. Atatürk kendisi, Türk toplumunu yüzyıllarca geride tutan tabulara karşı çıkmış; o tabuları, o yasakları yıkmış olan bir gerçek devrimci idi.

Atatürk, duygusal değil, akılcı bir devrimci idi. Onun için, duygusallığa da kaçmadan, Atatürk'e ne kadar inanırsak inanalım, onu bir tabu saymadan; Atatürk devrimciliğinin, bugünkü koşullar içinde nasıl olması, nasıl uygulanması gerektiğini araştırma zamanı gelmiştir artık.

II

DEVRİMCİLERİN TUTUCULAŞMASI

Genellikle bütün dünyada devrimcileri bekleyen en büyük tehlike, devrimcilerin veya devrimci kadroların tutuculaşmalarıdır.

İlk bakışta, devrimcilikle tutuculuk arasında bir çelişki var gibi görünür. Fakat dünyadaki birçok deneyler, devrim yapmış değişik ülkelerdeki görgüler, devrimcilerin, devrimci kadroların, kısa bir süre sonra tutuculuk içine düştüklerini gösterir.

Her devrimci kadro, belirli bir düzene veya rejime karşı çıkar. Eğer başarılı olursa, o rejimi veya düzeni yıkar ya da temelinden değiştirir; yerine yeni bir rejim veya düzen kurar.

Fakat bundan sonra o devrimci kadro, kendi kurduğu rejimin veya düzenin tutucusu durumuna gelir.

Başarılı bir devrimci hareketin önderi durumunda olanlar istemeseler de, çevrelerinde, kadrolarında veya daha sonra, kendilerini destekleyip izleyenlerde bu tutuculuk eğimi ille ortaya çıkar.

Tutuculaşmanın Nedenleri

Devrimci kadroların kısa bir süre sonra tutucu duruma gelmelerinin, tutuculuk eğimine kapılmalarının türlü nedenleri vardır.

- Birincisi; genellikle bütün topluluklarda tutuculuk eğimi ağır basar. Devrimci atılımlar yapanlardan birçoğu da, zamanla, kendilerini o tutuculuk eğimine kaptırabilirler. Birinci neden budur.
- İkincisi; devrimi yapanlar ve başarıya ulaştıranlar, hiç değilse bir aşamaya kadar başarıya ulaştıranlar, kurdukları yeni

rejimi veya düzeni savunmak, geliştirmek için; ayrıca kendi kendilerini koruyup kökleştirebilmek için, birtakım koruyucu tedbirler almak zorunda kalırlar.

Her koruyucu tedbir, bazı tutucu eğimlere, davranışlara yol açar. Bu da, devrimcilerin, kendilerini kontrol etmezlerse, kısa bir süre içinde, tutuculuk eğimine kapılmalarının bir başka nedenidir.

- Üçüncüsü; her devrimden sonra kurulan her yeni düzenle veya rejimle birlikte, birtakım yeni egemen sınıflar veya zümreler ortaya çıkar ve bu egemen sınıflar veya zümreler, kendi çıkarlarını pekiştirmek eğimine kapılırlar. Devrimci atılımları tutuculuğa iten etkenlerin biri de budur.
- Dördüncü neden de şudur: Bir devrimci atılıma katılanlardan veya daha sonra o devrimci atılımı destekleyenlerden birçoğunun hayal gücü ancak bir noktaya kadar erişebilir. O noktaya, o sınıra vardıktan sonra, birtakım devrimcilerin, devrimcikleri tükenir. O sınıra varan devrimciler de tutuculaşır.

Atatürk, bir konuşmasında bunu belirtmiştir. Bazı yol arkadaşlarının, kendi hayal güçlerinin sınırına vardıkça, kendisini bıraktıklarını ve kendisinin, devrimci yolunda ilerlemeye devam ettiğini söylemiştir.

Devrimcilerden çoğu, birer Atatürk olamazlar. Birçok devrimciler, bir devrimi aşamadan aşamaya sürdürecek hayal gücünden ya da enerjiden yoksundurlar.

*

Bütün bu etkenler, özellikle dördüncü etken, devrimci kadroların büyük bir bölümünü, bir süre sonra, bir devrim-ertesi uyuşukluk içine düşürür. Buna, devrimci uyuşukluğu da denebilir. Devrim yapmış her ülkede bu uyuşukluk görülmüştür.

Onun içindir ki, gerçek devrimciler, devrimci güdülerini, kişiliklerini yitirmeyen önderler, zaman zaman, çevrelerindeki kadroyu silkelemek zorunda kalmışlardır. Bazen büyük güçlükleri göze alıp, bir kadroyu bir noktada bırakmak, yeni bir kadro ile yeni devrimci atılımlar yapmak zorunda kalmışlardır. Bunu yapamayan devrimci önderler, kendileri de tutuculuğa sürüklenmiş, kendi devrimci kişiliklerini de kısa zamanda yitirmişlerdir.

III

SÜREKLİ DEVRİMCİLİK

Devrimciliğin Somut ve Soyut Yönleri

Atatürk devrimciliği iki yönlüdür.

Bir yönüyle, Atatürk devrimciliği, onun, sağlığında yapmış olduğu devrimleri kapsar.

Devlet biçiminde, yasa düzeninde yapılan devrimler, laiklik devrimi, yazı devrimi, kadın hakları devrimi, giyim kuşamla ilgili devrimler, belirli kişilere tanınmış ayrıcalıkları kaldıran devrimler, bu arada sayılabilir. Bunların hepsinin üstünde de, Türk ulusunun siyasal ve ekonomik bağımsızlığını sağlayan Kurtuluş devrimi gelir.

Bunlar Atatürk devrimciliğinin somut yönüdür.

Öte yandan, Atatürk, Türk toplumunun evrim yoluyla değil, devrimci atılışlarla ilerlemesini öngörmüştü. Buna göre, Atatürk devrimciliği Atatürk'ün sağlığında yapılmış somut devrimlerle sınırlı kalmamakta, sürekli bir devrimcilik niteliğini kazanmaktadır.

Bu da, Atatürk devrimciliğinin soyut yönüdür.

İnsan, ancak, Atatürk devrimciliğini her iki yönüyle, somut ve soyut yönleriyle benimserse gerçek bir Atatürkçü, gerçek bir Atatürk devrimcisi olabilir.

Kendilerini Atatürk'e bağlı sayan, su katılmamış devrimci sayan bazı kimseler vardır ki, yalnız Atatürk'ün somut devrimlerini benimserler.

Böyleleri, aslında, devrimci değil, tutucudurlar.

Atatürk ise, her türlü tutuculuğa karşı idi. Herhalde 10 Kasım 1938'den sonra yaşasa idi, daha bir süre Devlet'in başında kalsa idi, "Ben yapacağım devrimleri yaptım, bitirdim; Türk toplumu için artık başka devrim gerekmez" demeyecekti.

O güne kadar yapılmış devrimlere yenilerini eklemek isteyecek ve herhalde o güne kadar yapılmış devrimlerle yetinilmesini isteyenleri devrimci değil, tutucu kimseler olarak görecek, onlarla mücadele edecekti.

Atatürk, sürekli devrimcilik isteyen bir önderdi.

Hızla değişmesi gerekli bir toplum için, hele sınaileşmenin, gelişmenin bu kadar hız kazandığı bir çağda, sürekli devrimciliği zorunlu görürdü.

Öyleyse, gerçek Atatürkçülerin, gerçek Atatürk devrimcilerinin yenmeleri gereken direniş, yalnız Atatürk yaşarken yapılmış devrimleri reddeden gericilerin direnişi değildir. Öyle gericilerden gelen direniş, zaten, geniş ölçüde etkinliğini yitirmiştir.

Bugün Atatürk devrimciliğine karşı başlıca engelleme,

- Yeni alfabeyi kaldırıp gene Arap alfabesini getirelim, diyenlerden mi geliyor?..
- Kadınları gene kafes arkasına, peçe altına sokalım, diyenlerden mi geliyor?..
- Anayasa'daki laiklik hükmünü kaldıralım, hilafeti geri getirelim; Medeni Kanun'u kaldırıp Şeriat'a dönelim, diyenlerden mi geliyor?..

Hayır!

Bunları isteyenler, gerçi Türk toplumunda hâlâ vardır. Son yıllarda sesleri de yükselmiştir. Ama iktidardaki politikacıların somut Atatürk devrimlerinden taviz vermeye en yatkın oldukları dönemlerde bile, bunları isteyenler, güçlü olmamışlardır. Bir ölçünün üstünde etkili olamayacak kadar, zamanın gerisinde kalmışlardır.

Asıl direniş, asıl engelleme ve baskı, Atatürk'ün somut devrimleriyle vardığı noktadan bir adım ötesine geçilmesini istemeyenlerden gelmektedir.

Somut Devrimleri Yaşatmak İçin de Sürekli Devrimcilik Gerekir

Bırakınız Atatürk devrimlerine yenilerini eklemeyi; Atatürk'ün, kendi sağlığında yapmış olduğu somut devrimleri yaşatmak için, o devrimlerin gerçekliğini koruyabilmek veya onlara gerçeklik kazandırabilmek için bile, sürekli olarak, yeni devrimci atılışlar gereklidir.

Acaba gerekli midir?.. Atatürk devrimleri arasında henüz yeterince gerçeklik kazanmamış olanlar veya gerçekliğini, yitirmekte olanlar var mıdır?

Bu konuda basit birkaç örnek vermek isterim.

Gerçeklik Kazanamayan Devrimler

Bundan 44 yıl önce, yasa düzenimizde, aile düzenimizde ve kadın haklarında büyük devrimler yapılmıştır. O arada çok kadınla evliliğe son verilmiştir.

Oysa, Anadolu'nun bazı yerlerinde, özellikle Doğu Anadolu'nun pek çok yerinde, çok kadınla evlilik olağandır. Yalnız Medeni Kanun'dan önce evlenmiş bazı yaşlılar değil, onların çocuklarından, çocuklarının çocuklarından da bazısı, çok kadınla evlidir.

Ekonomik ve sosyal yapıyı değiştirici bazı devrimler yapılmadıkça da, bu durum sürüp gidecektir.

*

Şapka devrimi yapılalı 45 yıl; şeyhlik, seyitlik gibi unvan ve sıfatların ve bu unvan ve sıfatlara bağlı giyim ve kuşamların yasaklanmasına dair devrim kanunu çıkalı da gene 45 yıl geçmiştir. Ama Doğu'nun bazı bölgelerinde hâlâ şeyhler vardır, seyitler vardır. Şeyhlerle seyitlerin kolayca ayırt edilen özel başlıkları, giyim kuşamları vardır.

*

Nedendir bunlar?.. Acaba Doğu Anadolu halkı tutucu mudur, gerici midir?.. Doğu Anadolu halkı Atatürkçü mü değildir?..

Tersine, Türkiye'nin belki en uyanık, en ilerici halkı, yeniliklere en yatkın halkı Doğu Anadolu'dadır. Türkiye'nin hiçbir bölgesinde Atatürk sevgisi, Atatürk'e bağlılık, Doğu'dakinden daha bilinçli, daha köklü ve içten değildir. Doğu Anadolu, zengin bir Atatürk folklorunun doğup yaşadığı bir bölgedir.

Öyleyse, bazı somut Atatürk devrimlerinin, hem de Atatürk'ün en çok önem verdiği devrimlerden bazısının, bu bölgede yeterince tutunamamış olması nedendir?..

Değişmeyen Yapı

Bunun da nedeni, o bölgenin, henüz bu devrimlere gerçeklik kazandırabilecek, bu devrimleri yaşar duruma getirebilecek bir ekonomik ve sosyal yapı değişikliği geçirememiş olmasıdır.

Bugünkü toprak düzeniyle, bugünkü gelir dağılımı düzeniyle, bugünkü kredi düzeniyle o bölgeler halkından büyükçe bir kısmının kaderi, hâlâ, belirli kişilere bağlı kalmaktadır. İstediğimiz kadar, Atatürk'ün diliyle, "imtiyazsız, sınıfsız bir kitle" olduğumuzu söyleyelim, bu kişilerin, yasalara değil, fakat törelere veya sosyal ve ekonomik yapıya dayanan imtiyazlı durumları vardır. Bu kişiler, o bölgede, sosyal ve ekonomik yapı aksaklığının, düzen bozukluğunun, hatta devlet eksikliğinin meydana getirdiği boşlukları doldurmakta, bu boşlukların sebep olduğu maddi veya manevi bazı ihtiyaçları karşılamaktadırlar.

Bazen ağalar, şeyhler sürülmekte, ama sürüp giden boşluklar ve ihtiyaçlar, yeni ağalar yeni şeyhler yaratmaktadır veya eskilerini geri getirmektedir.

Düzende Devrim Gerekli

Özellikle o bölgeler için toprak düzeninde, gelir düzeninde, vergi ve kredi düzeninde, bazı devrimler gereklidir. Bunlar Atatürk devrimlerine yabancı devrimler olmayacaktır. Bunlar, Atatürk devrimlerinin gereği olan, Atatürk devrimlerine gerçeklik kazandırıcı devrimler olacaktır. Doğu'da, Güneydoğu'da, milyon-

larca insanın kaderini birkaç büyük toprak sahibine bağlayan toprak düzeni değişmedikçe, bu değişimi sağlayıcı bir devrim olmadıkça, 1938'den önce yapılmış bazı devrimler o bölgede gerçeklik kazanamayacaktır.

Atatürk'ün İstediği Toprak Reformu

Atatürk de bunu görmüştü ve 1936 ile 1937'de Millet Meclisi'ni açış konuşmalarında, toprak reformunun gerekliliğini belirtmişti.

Örneğin, 1 Kasım 1936'da, Atatürk şöyle diyordu:

> Toprak Kanunu'nun bir neticeye varmasını Kamutay'ın yüksek himmetinden beklerim. Her Türk çiftçi ailesinin, geçineceği ve çalışacağı toprağa malik olması behemehal lazımdır.

1 Kasım 1937'de de Atatürk, bu konuda şöyle konuşuyordu:

> Memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olan ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünemez bir mahiyet almasıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliğini, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlamak lazımdır... Köyde ve yakın köylerde, müşterek harman makineleri kullandırmak, köylülerin ayrılamayacağı bir âdet haline getirilmelidir.

Atatürk'ün ileri bir toprak reformu isteğini belirten, Meclis tutanaklarına geçmiş bu açık sözlerine rağmen, "Toprak reformu yapmayız" diyenler, "Toprak reformu mülkiyet düşmanlığıdır, komünistliktir" diyenler, yani bilerek veya bilmeyerek, Atatürk'ü de komünistlikle suçlamaya cüret edenler, Atatürkçü geçinebilmektedirler.

Oysa, adaletli olmayan bir toprak düzeninde, Atatürk'ün özlediği çağdaşlaşmanın gerçekleşemeyeceği, Atatürk'ün sağlığında yapılmış devrimlerden bile birçoğunun kökleşemeyeceği artık kesin olarak ortaya çıkmıştır.

Bağımsızlığı Koruyabilmenin Gereği

Atatürk'ün, Türk halkıyla birlikte yaptığı en büyük devrimlerden biri, Türkiye'nin bağımsızlığının sağlanması idi.

Fakat, tümüyle ekonomide, özellikle toprakta, başka reformlar, devrimler yapılmadıkça bağımsızlığa da süreklilik kazandırılamayacağı, siyasal bağımsızlığın gereği olan ekonomik bağımsızlığın korunamayacağı, aradan geçen yıllarda görülmüştür.

Türkiye'nin bağımsız bir sanayi toplumuna geçişini hızlandıracak her tedbir, her reform, her devrim, Atatürk devrimciliği ve Atatürk milliyetçiliği doğrultusunda atılmış adımlar olacaktır.

Bu yönde yeterli atılımların yapılamamış olması, hele, geriye doğru bazı adımlar atılması, giderek, Türk ekonomisinin dışa bağlılığını yeniden artırmış, Türkiye'de yabancı sömürüsünü yeniden hortlatmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması üzerine kaldırılan kapitülasyonlar, değişik biçim ve ölçülerde yeniden belirmeye başlamıştır.

Hele 1954'te yabancı sermayeye, özellikle yabancı petrol ve maden ortaklıklarına verilen imtiyazlar, bu gerilemeyi büsbütün hızlandırmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda yurdumuzu bölüşen yabancıların amacı, topraklarımızın üstünden çok altını, topraklarımızın altındaki kaynakları ele geçirip sömürmekti. Kurtuluş Savaşı, yabancıları topraklarımızdan çıkartmış, fakat 1954'te yeni yasalarla, yeraltı kaynaklarımız, petrolümüz ve bazı madenlerimiz, yeniden, yabancı sömürüsüne açılmıştır.

Demek ki, Atatürk'ün bağımsızlık devrimine gerçeklik ve süreklilik kazandırabilmek için, Türkiye'yi ekonomide dışa bağlılıktan, Türkiye'nin kaynaklarını yabancı sömürüsünden kurtaracak, önlemler, yeni devrimler gereklidir. Gerekli olan bu yeni devrimlerin başında da, yabancı sermaye düzenin değiştirilmesi ve bütün yeraltı kaynaklarımızın millileştirilmesi* gelmektedir.

---

* Kitabın üçüncü baskısı için yapılan hazırlıklar sırasında Bülent Ecevit, bu cümlenin "ve bütün yeraltı kaynaklarımızın millileştirilmesi" kısmının üzerini çizmiştir-en.

IV

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE VERDİĞİ ÖDEV

Atatürk devrimciliğinin sürekli olması gerektiğini gösteren; Atatürk'ün çizdiği doğrultuda, Atatürk'ün benimsediği ilkelere dayanan yeni devrimler yapılmazsa, Atatürk ülküsüne erişilemeyeceğini, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyi üstüne çıkarılamayacağını, onun, kendi sağlığında yapılmış somut devrimlerin bile kökleşip korunamayacağını ortaya koyan örnekler daha da çoğaltılabilir.

İşte bu gerçeği zamanında sezen Atatürk, devrimciliği, sürekli devrimciliği, bir temel ilke edinmiştir. Devrimci kadroların tutuculaşması tehlikesine, devrim ertesi uyuşukluk tehlikesine karşı da, kendinden sonra bile geçerli olacak bir çare düşünmüştür. Başka hiçbir ülkedeki bir devrimcinin o zamana kadar bulamadığı bu çareyi, ilk kez, Atatürk bulmuştur.

Bu çare, başlattığı devrimleri ve kurduğu devleti gençliğe emanet etmek, devrimciliğin öncülüğünü gençliğe vermekti.

Atatürk'ün, gerek 1927'deki Büyük Söylev'inin sonunda gençliğe seslenişi, gerek, daha sonra, Bursa'daki konuşması, bu emanetin, bu görevlendirişin açık belgeleridir.

Tarih boyunca ve çağımızda, devrimini veya kurduğu devleti, kendi çocuklarına, kendine yakın kişilere, belirli kadrolara, belirli kuruluşlara, belirli zümre veya sınıflara emanet eden, veya kendileri hep yaşayacak, hep başta kalacakmış gibi, eserlerini kimselere emanet etmeyi içlerine sindiremeyen devrimciler, devlet kurucuları, siyasal önderler görülmüştü.

Fakat Atatürk'e gelinceye kadar, hiçbir devrimci, hele hiçbir devlet kurucusu, kendi eserini, kendi kurduğu devleti ve başlattığı devrim hareketini, gençliğe, hem de yalnız o günün gençliğine değil, daha sonra gelecek olan, kendisi hayattan ayrıldıktan sonra da gelecek olan genç kuşaklara emanet etmeyi düşünmemişti.

Neden Gençliğe?..

Atatürk, eserini ve başlattığı devrimci hareketi neden gençliğe emanet etmiştir?..

Çünkü Atatürk, sürekli devrimciliğin güvencesini, ancak, gençliğin, tam bir sorumluluk bilinciyle, devrimciliğe sahip çıkmasında, devrimciliğin öncülüğünü ele almasında görüyordu.

Çünkü toplumun en dinamik unsuru, tutuculuktan, gelenekçilikten en uzak unsuru, doğal olarak en devrimci unsuru, gençlikti.

Gençlik Bir Sınıf Değildir

Gençlik, bir sınıf değildi. Sınıf bilinci, sınıf çıkarcılığı veya sınıf tutuculuğu, en az gençlikte bulunurdu.

Gençlik, hiçbir toplumda, kurulu düzene, kendisini tutuculaştıracak kadar çıkar bağlarıyla bağlı değildir; daha doğrusu, toplumun, bu bağlardan en az etkilenen kesimidir. Dünyanın her yerinde, zengin çocukları arasından pek çok solcu çıkması da gösterir ki, gençlik, sınıf çıkarlarının ve bağlarının en az etkisinde kalan unsurdur.

Gençlik Donmuş Bir Toplum Kesimi Değildir

Öte yandan, gençlik, statik, donmuş bir toplum kesimi değildir. Üyeleri sürekli yenilenen bir kesimdir. Onun için de gençliğin dinamizmi süreklidir.

Çağımız, çok hızlı değişen bir çağdır. Genellikle durulmuş oturmuş kişilerin, bu kadar hızlı bir değişmeye kafa ve ayak uydurmaları beklenemez. Toplumun bu hızlı değişmeyi izleyebilmesi, ancak, gençlik kadar dinamik bir unsurun öncülüğüyle sağlanabilirdi.

Nitekim, son yıllarda dünyanın pek çok ülkesinde, gençliğin baş kaldırması, gençliğin bir çeşit "iktidar" istemesi ve toplumları ileri doğru zorlaması, genellikle yönetici kadroların, çağımızdaki hızlı değişmeye kafa ve ayak uyduramayışlarındandır; gençliğin bunu fark edişindendir.

Gençlik Tutucu Değildir

Atatürk, gençliğin sürekli dinamizmini, gençliğin tutuculuktan en uzak unsur oluşunu, gençliğin potansiyel devrimci enerjisindeki tükenmezliği, yeryüzünde ilk sezen önder, bunu ilk değerlendiren devrimci ve devlet kurucusu olmuştur.

Gençliğin bu devrimci gücünü, bu tükenmez devrimci enerjisini, başka ülkelerde başka bazı devrimciler, başka bazı önderler, Atatürk'ten çok sonra, ancak Atatürk'ün ölümü üstünden, 25-30 yıl kadar geçtikten sonra, sezmeye başlamışlardır; veya, ancak gençlik kendisi, değişik ülkelerde, devrimci potansiyelini açığa vurduktan sonradır ki, bazı önderler, bu devrimci gücü, bu tükenmez devrim enerjisi kaynağını değerlendirmeyi düşünebilmişlerdir.

Geleceğe Yöneliş

Atatürk hareketi, bir geçmişten kopuş, geleceğe yöneliş hareketiydi. Böyle bir hareketi de ancak, tutuculuktan, gelenekçilikten, eskiye bağlılıktan en kolaylıkla kurtulabilenler yürütebilirlerdi. Tutuculuktan, gelenekçilikten, eskiye bağlılıktan en kolaylıkla kurtulabilen güç de gençlik olduğu içindir ki, Atatürk, başlattığı hareketi gençliğe emanet etmiştir.

Büyük tarih felsefecisi Arnold Toynbee, 1968'de Ankara'da verdiği konferansta, 18. yüzyıl başlarında, İspanya'nın, Hollanda'nın ve İsveç'in Avrupa'daki başlıca büyük devletler arasında yer aldığını; bunlardan, hep eski büyüklüğünün hayaliyle yaşayan İspanya'nın, çağdaş ilerlemeye ayak uyduramadığını; ama eskiyi bırakıp geleceğe yönelebilen Hollanda ile İsveç'in sürekli güçlenebildiklerini söyledi. Atatürk Türkiye'sinin de, geçmişi bırakıp geleceğe yönelebildiği için güçlenebildiğini, geleceğe güvenle bakabildiğini belirtti.

Atatürk, geçmişten kopup geleceğe yönelişte, en etkili sürükleyici gücün, gençlik olacağını görmüştü.

Gençlik Tabuların Üstüne Yürür

Gene Atatürk, dogmaların, tabuların, putların üstüne yürüyen bir önderdi. Gençlik de, özellikle çağımız gençliği de, dogmaların, tabuların, putların üstüne yürüyenlerin başında gelmektedir. Atatürk, gençlikteki bu eğilimi de fark ettiği içindir ki, devrimciliği gençliğe emanet etmiştir.

Türk Gençliği Kendi Yolunu Kendi Bulmalıdır

Bugün bütün dünyayı saran, dünyadaki bütün dogmaları, tabuları, putları yıkmaya yönelen ve yeni bir düzen arayışı içine giren –bu arayıştan henüz belirli sonuçlar çıkmış olmasa da öyle bir arayışı başlatan– gençlik hareketlerinin, bütün toplumu etkileyici, ileri götürücü bir güç haline gelişi, ilkin Atatürk Türkiye'sinde başlamıştır.

Türkiye'deki gençler, Atatürk'e inanan, kendi kendilerine güvenen ve gençliğin Türkiye'ye özgü durumunu iyi değerlendirebilen gençler, Türkiye'de yeni gençlik hareketlerini oluştururken, gençlik hareketlerine yön çizerken, başka ülkelerdeki gençlik hareketlerini örnek alacak durumda değildirler. Neden değildirler?.. Çünkü gençliğin bir devlete sahip çıkışı, gençliğin bir topluma yön verişi, gençliğin bir anlamda ve ölçüde iktidarı paylaşması, ilk kez Türkiye'de görülmüştür. Bunun uygulamada nasıl yürütülebileceğini, gençliğin topluma en yararlı devrimci eylem biçiminin nasıl olabileceğini, Türk gençliği kendisi oluşturup, başka ülkeler gençliklerine örnek olarak gösterebilecek durumdadır.

Özenticilikten Sakınmak

Şimdiye kadar Türk toplumu, yenileşme hareketlerinin çoğunda, özenticilikten kendini kurtaramamıştır. Ama Türk gençliği, kendi devrimci eyleminde, özenticiliğe düşmekten sakınmalıdır.

Yalnız gençliğin bu ölçüde sorumluluk yüklenmesi ilk kez Türkiye'de görüldüğü için değil, Türk toplumunun koşulları başka toplumlarınkinden çok değişik olduğu için de, devrimci Türk gençliği, kendi devrimci eylemlerini, devrimci eylem stratejisini, yöntemlerini, kendisi bulup uygulamalıdır.

Başka Ülkelerdeki Gençliğin Tutumu

Bugün gençlik hareketlerinin ileri ölçülere vardığı birçok ülkelerde, bu hareketlere katılan gençler, hatta bu hareketlere önderlik eden gençler, genellikle nelere karşı olduklarını bilmekte ve söylemektedirler. Kurulu düzene, çağını dolduran kurumlara, eskimiş olan her şeye, geçerliğini geniş ölçüde yitirmeye başlayan birçok değer ölçülerine karşıdırlar. Bunların hepsini yıkmak istemektedirler. Fakat, karşı olduklarının, yıkmak istediklerinin yerine ne konulması gerektiğini söylememekte, bilmemekte, bilip söylemekle de kendilerini sorumlu görmemektedirler. Neye karşı savaştıklarını büyük cesaretle ve açıklıkla belirtmektedirler, ama ne için savaştıklarını açık seçik ortaya koymamakta, koyamamaktadırlar. Bunu gerekli de saymamaktadırlar.

Türk Gençliğinin Sorumluluğu

Oysa, devrimci Türk gençliği, omuzlarında bir büyük emaneti, o emanetin ağır sorumluluğunu taşımaktadır: Atatürk'ün eserini yaşatmak ve Atatürk'ün başlattığı devrimci hareketi sürdürmek... Çünkü, daha önce de belirttiğim gibi, hiçbir devlet kurucusu kendi eserini, hiçbir devrimci önder, kendi başlattığı devrimci hareketi, Atatürk gibi, gençliğe emanet etmiş değildir.

Üstyapı Kurumlarına Karşı Savaş Gerekli Değil

Üstelik Türkiye'de, üstyapı kurumlarından büyük bölümü zaten değişmiştir. Ya Atatürk tarafından değiştirilmiştir ya da –27 Mayıs 1960 Devrimi ile– gençlik hareketlerinin sonucu olarak değişmiştir.

Onun için, başka bazı ülkelerde olduğu gibi, gençliğin, Türkiye'de, üstyapı kurumlarına karşı savaş açması, üstyapı kurumlarına karşı bir yıkıcı eyleme girişmesi söz konusu değildir, söz konusu olmamak gerekir.

Altyapı Devrimciliği

Türkiye'de daha çok altyapı değişikliği gereklidir. Daha çok altyapı kurumları arasında değişmesi gerekenler, gençliğin de değişmesini istediği kurumlar vardır. Ancak bu altyapı değişikliklerinin gerektirdiği ölçüde, üstyapıda da yeni bazı değişikliklere veya düzeltmelere ihtiyaç duyulabilir.

Yön ve Çerçeve

Altyapı devrimciliğinin ise yönünü Atatürk çizmiştir; çerçevesini Anayasa ortaya koymuştur.

Altyapı devrimciliğinin yönünü çizen önder, devrimci Türk gençliğinin inandığı, benimsediği önderdir. Altyapı devrimciliğinin çerçevesini ortaya koyan yeni Anayasa ise, devrimci Türk gençliğinin eyleme geçmesi sonucu, o gençliğin özlemlerine uygun olarak hazırlanmış ve o gençlik tarafından benimsenmiş bir anayasadır.

Demek ki, devrimci hareketin ne yönde sürdürülmesi gerektiği, yıkılması gerekenlerin yerine nelerin getirileceği Türkiye'de daha açık seçik olarak ortaya konma durumundadır.

Bu nedenlerledir ki, başka ülkelerde gençlik hareketlerini yürütenler, yalnız yıkıcı olmakta kendilerini haklı görebilseler bile; Türkiye'de devrimci gençlik eylemini yürütenler, yalnız bozuk düzene karşı değil, yalnız yıkıcı değil, yapıcı ve yol gösterici olmanın da sorumluluğunu omuzlarında taşımaktadırlar.

Halkçılık Gereği

Bu sorumluluğu yerine getirirken, Atatürk'ün emanetine layık olabilmek için, bu emaneti yüklenmenin sorumluluğuna uygun

davranabilmek için, Atatürk'ün devrimcilik yöntemlerini de benimsemek zorundadırlar. Bu arada, halka karşı değil, halka yabancı değil, Atatürk gibi halkçı olmak, halkla özdeşleşmeye çalışmak zorundadırlar.

Bu zorunluluğun ayrıntılarına girmeden önce, Türkiye'deki devrimci tutuculaşması veya devrim sonrası uyuşukluk, niçin ve nasıl ortaya çıkmıştır, kısaca bunun üstünde durmak uygun olur.

V

TÜRKİYE'DE DEVRİMCİ TUTUCULAŞMASI NASIL OLUŞTU?

Devrimcilerin veya devrimci kadroların tutuculaşma eğimine ve bunun genel nedenlerine, II. bölümde değinmiştim.

Her devrimci atılımdan sonra olduğu gibi, Atatürk'ün Cumhuriyet'i kuruşundan ve ilk devrimleri yapışından sonra da, birçok devrimcilerde, bu eğim, yapılan kadarını yeter görme biçiminde ortaya çıkmıştır.

Atatürk'ün ölümünden sonra bu eğim, bazı devrimlerde daha da belirgin duruma gelmiştir. Atatürk sağlığında hangi devrimleri yaptı ise, Türkiye için gerekli devrimlerin onlardan ibaret olduğu düşüncesine kapılmıştır bu kimseler.

Oysa, Atatürk kadar güçlü ve tükenmez bir devrimci; Atatürk gibi, devrimde süreklilik arayan, süreklilik aradığı içindir ki, devrimciliği bir kalıcı ilke olarak benimseyen, benimsediği temel ilkeler arasına alan ve gençliğe emanet eden bir devrimci; 10 Kasım 1938'den sonra yaşasaydı, elbette başlattığı devrimleri başka devrimlerle bütünleyip sürdürecek, daha ileri götürmek isteyecekti.

Tutuculaşanlar

Zoraki Devrimciler

Bir noktaya kadar yapılan devrimleri yeter görenlerden bazıları zaten zoraki devrimcilerdi. Atatürk'ün etkisinde kalarak, Kurtu-

luş'un ve yeni bir devlet kuruluşunun heyecanına kapılarak veya resmi tutumun dışına düşmeme kaygısı ile devrimci görünmüşlerdi.

İlk heyecan geçtikten, hele Atatürk öldükten sonra, bunların devrimciliğinin bir noktada durmuş olması doğaldır.

Hayal Gücü Tükenenler

Bazılarının da hayal gücü, kendilerini devrimcilikte ancak bir noktaya kadar getirebilmiştir. Ondan ötesine, hayalleri, kültürleri, dünya görüşleri yetmemiştir. Bunlar da o noktada tutuculaşmaya başlamışlardır.

Çıkar Tutuculuğu

Gene Cumhuriyet kurulduktan bir süre sonra ortaya çıkan tutuculuk eğiminin bir başka nedeni de şudur: Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında, bazı kimseler, bazı çıkarlar sağlamışlardır. Yeni kurulmakta olan rejimde elde ettikleri bu çıkarları veya kudret mevkilerini korumak güdüsü ile tutucu olmaya başlamışlardır.

Yapılacak başka bazı devrimlerin, özellikle altyapı devrimlerinin, elde ettikleri çıkarları veya eriştikleri kudret mevkilerini sarsabileceğini, ellerinden alabileceğini düşünmüş veya sezmişlerdir. Bunlar da, devrimleri belirli bir noktada dondurmak isteyenler arasında yer aldıkları için, tutucu olmuşlar, devrim sonrası tutuculuğuna yol açmışlardır.

Eşraf, Mütegallibe Tutuculuğu

Nüfuzunu Şeriat'tan almak iddiasında olan bir saltanata, gücünü dinden alan bir yönetime karşı ve Türkiye'yi aralarında bölüşen, büyük ölçüde istila eden, dünyanın en güçlü devletlerine, bir dünya savaşını kazanmış devletlere karşı, bir kurtuluş savaşını örgütleyip yürütmek kolay değildi. Bu savaşı örgütler ve yürütürken, Atatürk, bir halk hareketini oluşturmada, halkın desteğini ve gücünü harekete geçirmede kendisine yardımcı olabilecek bazı nü-

fuzlu kişilere, bölge eşrafına, mütegallibesine, nüfuzlarını maddi varlıklarından veya manevi otoritelerinden alan bazı kimselere de, ister istemez dayanmak, onların da yardımına, ister istemez başvurmak zorunda kalmıştı. Genellikle bu gibi kimseler de, ilk devrimci atılımlardan sonra, kendi durumlarını, nüfuzlarını koruyabilmek için, tutucular arasına, devrimleri belirli bir noktada dondurmak isteyenler arasına katılmışlardı.

Altyapı Devrimciliğine Yönelmeyi Güçleştiren Etkenler

Genel Koşulların Elverişsizliği

Bu gibi kimselerin etkili olabildikleri ve ekonomik güçleriyle halkın sesini kısabildikleri bir ortamda; Osmanlı Devleti'nden arta kalan yoksul bir ülkede; yoksul, yorgun, eğitim düzeyi çok düşük ve ekonomik bakımdan geri kalmış bir toplumda; altyapı değişikliklerine yönelmek ve hızlı bir ekonomik gelişmeyi yürütmek kolay olmazdı.

Bilgi Yetersizliği

Üstelik o dönemde, ekonomik ve sosyal sorunlarla ilgilenen, bu konularda yeterli bilgisi olan Türk aydınlarının sayısı çok azdı. Geri kalmış ülkeler için gelişme kuramları ve modelleri de henüz dünyada oluşturulmaya başlanmamıştı.

Bunlar da, altyapı devrimciliğine yönelmeyi, üretim ilişkilerinde halk yararına köklü değişiklikler yapmayı güçleştiren etkenler arasında idi.

Atılabilen Adımlar

Bütün bu güçlüklere ve engellere rağmen, o dönemde, yabancı sömürüsünün, ekonomide dışa bağlılığın –bir süre içinde olsa– sona erdirilebilmiş; devlet eliyle bazı önemli sınai girişimlerde bulu-

nulabilmiş, planlama yolunda denemelere başlanabilmiş; köylü üzerinden aşar vergisi kaldırılabilmiş; bazı ürünlerin köylüden aracısız alımına başlanabilmiş ve işçi hakları yolunda ilk adımların atılabilmiş olması, çok büyük, başarılardı.

Ama, değindiğimiz güçlükler yüzünden, Türkiye'nin gelişmesi ve çağdaşlaşması, ekonomik ve sosyal bir yapı ve düzen değişikliği niteliğini kazanamıyordu. Üstyapı değişikliklerine öncelik veren; ilerde girişilebilecek daha köklü değişikliklere, altyapı devrimlerine, bu üstyapı değişiklikleriyle ancak olanak ve ortam hazırlayan bir gelişme ve çağdaşlaşma olmak durumunda kalıyordu.

Varlıklıların ve Bürokratların Üstyapı Değişiklikleriyle Yetinmeleri

Üstyapı ile ilgili değişikliklerdense, daha çok, belirli zümreler, nispeten varlıklı olan veya yönetici bürokrat kadronun üyesi bulunan kimseler yararlanıyordu.

Bunlar o ölçüde değişikliklerle, o ölçüde değişikliklerin sağladığı yüzeysel bir gelişme ve biçimsel bir çağdaşlaşma ile yetinebiliyorlardı. Daha ileri devrimci atılımları, ekonomik yapıyı ve düzeni değiştirici altyapı devrimlerini gerekli görmüyorlardı. Hatta birçokları bunlardan sakınıyorlardı.

Halktaki Özlemin Engellenişi

Ekonomik ve sosyal yapıda daha derinliğine bir değişiklik özlemi, ancak, geniş halk topluluklarında vardı. Bu da, genellikle, bilinçlenmemiş bir özleyişti. Daha çok, böyle, bilinçsiz olarak özlediği, beklediği düzen değişikliğini bulamayan halk toplulukları, yüzeysel bir gelişmenin, biçimsel bir çağdaşlaşmanın ilk nimetlerinden yararlanan güçlü kişileri veya aydın bürokrat kadroyu, kendi istekleri, kendi özlemleri önünde engel gibi görüyordu. Kendi yoksulluğunun ve çaresizliğinin sorumlusu olarak görüyordu.

Halk, bu görüşünde haksızda sayılamazdı. Çünkü, devrimleri belirli bir noktada dondurmak isteyenler, genellikle, demokrasi devrimine karşı çıkıyorlardı; halka tanınmak istenen yeni siyasal

ve sosyal haklara karşı çıkıyorlardı; Atatürk'ün 1936 ve 1937'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmalarında ısrarla ve açıkça istediği toprak reformuna karşı çıkıyorlardı. Halkın, özlemlerini serbestçe dile getirebilmesini engelliyorlardı...

Aşılamayan Kale

Bunlar, tek partili rejimin koşulları içinde çok güçlü bir çevre meydana getiriyorlardı; belirli bir sınıra kadar yapılmış olan ve daha çok üstyapıyı etkileyen devrimleri, bir çember içinde, bir kale içinde hapsetmek istiyorlardı.

Bu kaleyi aşıp da halk yararına yeni devrimler yapmak ve o devrimlerle toplumu daha ileriye götürmek gitgide güçleşiyordu.

Atatürk, kendi yaşamında, iki kez, bu çemberi kırmak, bu kalede gedikleri açmak istedi. Onun için, çok partili rejime girmeyi denedi.

Fakat bu denemeler, bazı çevrelerdeki tepki birikiminin şiddeti yüzünden ürkütücü bir biçim aldı. İki kez aralanan kapılar yeniden kapatıldı.

Tepkinin Asıl Kaynağı

Aslında bu tepki seli, kale kapıları açıldığı vakit içini istila edecekmiş gibi, yapılan devrimleri silip süpürecekmiş gibi görünen tepki seli, halkın kendisinden gelmiyordu.

Bunlar, daha çok, devrimleri belirli bir noktada dondurmak isteyen veya o zamana kadar yapılmış devrimlerden bile çıkarları bozulan bazı güçlü veya tutucu çevrelerden geliyordu. Yapılmış devrimlerden çıkarları bozulanların başında da, maddi güçlerini veya manevi nüfuzlarını din istismarı yoluyla sağlamaya alışmış olanlar vardı.

Halkın ekonomik durumunu pek etkilemeyici değişiklikler olarak görünen bir çağdaşlaşmaya karşı, halkta biriken hoşnutsuzluğu, bu çevreler, bu kimseler, kendi amaçları uğruna kullanıyor, körüklüyor ve yer yer tepkiye dönüştürüyorlardı.

Demokrasinin Engellenişi

Bu tepkiyi tahrik edenlerden kimi, yapılmış olan devrimlerle yitirdikleri çıkarlara ve güce yeniden kavuşma olanağını arıyordu; kimi de, halkın bilinçlenmesini sağlayacağını, gücünü artıracağını ve er geç halk yararına altyapı devrimlerine yol açacağını bildikleri veya sezdikleri demokrasiyi, göz korkutucu bir duruma getirerek, önlemek istiyorlardı.

Oysa, Atatürk'ün devrimci hareketini sürekli kılabilmek için, siyasal iktidar etrafında, tek partili rejimle örülen duvarları mutlaka yıkmak, o duvarlarda mutlaka gedikler açmak gerekirdi. Devrimci hareket, çıkarcı ve tutucu çevreleri aşıp geniş halk topluluklarına ancak o zaman ulaşabilirdi.

Bu olanak, ancak, 1945'te girişilen üçüncü çok partili demokrasi denemesinden sonra sağlanmaya başlayabilmiştir.

VI

DEMOKRASİ VE DEVRİMCİLİK

Tek Partili Rejim

Bugün, devrimciler arasında, devrimci olduklarını ve halk yararına yeni devrimler istediklerini söyleyenler arasında, az sayıda da olsa, gerçek demokrasinin tek partili rejim olduğunu söyleyenler var. Atatürk dönemindeki tek partili yönetimi gerçek demokrasi sayanlar, halkçı devrimlerin, altyapı devrimlerinin ancak öyle bir yönetimde, öyle bir "demokrasi"de yapılabileceğini ileri sürenler, yazanlar, bu düşünceyi yaymak için dergiler çıkaranlar var.

Gücünü Yitiren Dönem

Oysa, tek parti dönemi, yeni atılımlar, yeni devrimler yapabilme gücünü yitirmiş bir dönem olarak kapanmış, geride kalmıştır.

O dönemde, güçlülerin en güçlüsü sayılan Atatürk vardı başta... Devletin ve tek partinin başında... Bugün yeniden tek partili döneme dönülecek olsa, herhalde Atatürk'ten daha güçlü bir önder bulunamaz. O dönemde bile, Atatürk kadar güçlü bir önderin geniş yetkilerle başta bulunduğu bir dönemde bile başarılamayan bazı devrimler, şimdi öyle bir rejimle, Atatürk'süz nasıl başarılacaktır?..

O dönemde, Atatürk, iki kez, Meclis kürsüsünden, toprak reformu istemiştir; ama toprak reformuna girişme olanağını bulamamıştır.

Türkiye'de toprak reformu henüz gerçekleşmemiş olsa bile, gerçekleşebileceği evreye, uğrunda köylülerin mücadele açabileceği bir evreye, ancak, çok partili demokratik rejime geçildikten yirmi-otuz yıl sonra girilebilmiştir.

Demokrasiye Karşı Kuşku

Gerçi, 1945'teki çok partili demokrasi denemesinin ilk aşamalarında, o zamana kadar yapılmış devrimlere karşı veya yeni yapılmak istenen devrimlere karşı tepkiler, ilk iki deneme sırasında olduğundan daha az şiddetle fakat daha yaygın olarak, yeniden ortaya çıktı. Bu, bazı aydın devrimci çevrelerde, demokrasiye karşı kuşku ve güvensizlik uyandırdı. Halkın, devrimlere, devrimciliğe karşı olduğu kanısını uyandırdı. Halk iradesine ve genel oya dayanan bir siyasal rejimle, ne o zamana kadar yapılmış devrimlerin korunabileceği ne de yeni devrimlerin yapılabileceği, birçok aydın çevrelerde yerleşmeye başladı.

Bu arada, devrimci olmayan bazı sözde aydınlar da, toplumdaki tepkileri, halkın, aslında bir altyapı devrimi özlemesinden, fakat bu özlemi gideremmemesinden gelen, ama henüz yeteri kadar bilinçli olmayan tepkisini, kendi çıkarlarına uygun olarak kullandılar; asıl anlamından ve amacından saptırdılar. Bir gericilik eğilimi gibi gösterebilmeyi başardılar.

Dikta Özlemcileri

Otoriter rejim özlemcileri, dikta özlemcileri, Türkiye'de gerçek devrimler yapabilmek için bir dikta rejimi gerekli olduğunu düşünenler, Türkiye'de bugün de var... Sayıları azalmıştır. Ama azalan kadarının demokrasiye karşı vaziyet alışları daha yoğunlaşıp sertleşmiştir.

Demokrasinin Bir Özelliği

Demokrasinin bir özelliğini kabul etmek, içlere sindirmek gerekir: Gerçek demokrasinin özgürlük ortamında, ilerici akımlar kadar gerici akımlar da daha serbestçe ve daha taşkınca yüzeye çıkar.

Nitekim, Türkiye'de de demokrasi, ilerici akımların yanı sıra, o arada ilericiliği yozlaştırarak eskimiş dogmalara saplananların yanı sıra, gerici akımların da oluşmasına yol açmıştır.

Buna, eğitim sisteminde meydana getirilen ikiliğin olumsuz etkileri de eklenince, Atatürk devrimlerine karşı tepkiler, yer yer ve zaman zaman, kaygı verici ölçülere varmıştır.

Fakat, bir yandan da, Türkiye'de artık, hükümete, devlete rağmen bile, o devrimleri korumaya kararlı diri güçlerin, yeni kuşakların yetişmiş olduğu gözler önündedir. Bu güçler, bu kuşaklar, etkinliklerini, iktidar himayesindeki bir gericiliğe karşı direniş ve mücadele olanaklarını, demokrasiden, demokrasinin sağladığı hak ve özgürlüklerden almaktadırlar.

Üstelik, Atatürk devrimciliğini kendi doğrultusunda daha ileri götürme, altyapı devrimciliği aşamasına eriştirme akımı, ancak, çok partili demokratik rejimde, özellikle 27 Mayıs Anayasası'nın sağladığı geniş özgürlükler içinde ortaya çıkabilmiş ve güçlenmeye başlayabilmiştir.

Demokrasiye Yönelmiş Devrimler

Günün birinde, Atatürk devrimleriyle demokrasi arasında bir seçme yapmak zorunda kalınırsa, demokrasiden vazgeçmek pahasına Atatürk devrimlerini seçecek aydınlarımız vardır. Bunlar, Atatürk devrimleri yaşamazsa Türk ulusunun da yaşayamayacağına inanmış kimselerdir.

Atatürk Devrimleriyle Demokrasi Arasında Bağdaşmazlık Yoktur

Fakat, günün birinde öyle bir seçme yapmak zorunda kalabileceğimize ihtimal verirken yanılmaktadırlar. Atatürk devrimlerini belki de biraz yanlış veya eksik anladıkları için böyle bir ihtimali akıllarına getirebilmektedirler

Atatürk devrimlerini benimsemiş, o devrimlerle yetişmiş kuşaklar erginlik çağına ulaştıktan sonra, devrimlerle demokrasi arasında her türlü bağdaşmazlık ihtimali ortadan kalkmıştır. Bağdaş-

mazlık şöyle dursun, devrimlerle demokrasi, artık, Türk ulusu için, birbirinden ayrılamaz, birbirinden ayrı düşünülemez duruma gelmiştir.

Özgürlüğe ve Demokrasiye Hazırlanış

Atatürk devrimlerine biraz dikkatle eğilirsek görürüz ki, bu devrimlerin ve bu devrimlere temel olan ilkelerin hemen hepsinde, bizi özgürlüğe alıştırmak, özgür düşünceye kafalarımızı açmak ve Türk toplumunu demokrasiye hazırlamak amacı güdülmüştür.

TBMM ve Cumhuriyet

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşu ve Cumhuriyet ilanı hiç kuşkusuz, demokrasi yolunda atılmış ileri adımlardı.

Halkçılık

Halkçılık ilkesi ve egemenliğin kayıtsız şartsız ulusta olduğu kuralı da, Atatürk'ün demokrasiye yönelişinin açık belirtileriydi.

Laiklik

Laiklik ilkesi ve devrimiyle, kafalarımız, bağnazlığın ve dine sonradan eklenen hurafelerin, yüzyıllar boyunca çizdiği düşünce sınırlamalarından, yasaklarından, tabularından kurtarılmaya başlamıştır. Bu yoldan getirdiği düşünce ve vicdan özgürlüğü ile, Atatürk, bir yandan, Cumhuriyet'e kadar ayrı ayrı cemaatler olarak yaşamış Türkleri, her türlü din ve mezhep ayrılığının üstünde, bağdaşık bir ulus kimliğine kavuşturmuş; bir yandan da, hızla değişen dünyaya ayak uydurabilmemiz, uygarlığın yeniliklerini kolaylıkla benimseyebilmemiz olanağını sağlamıştır.

Laiklik, kimseyi kendi düşünce ve inançlarından ayrılmaya asla zorlamaksızın, başkalarının düşünce ve inançlarına saygılı olmaya, başka düşünce ve inançtaki kimselerle de ulusun iyiliği, devletin esenliği için el ele çalışmaya bizi alıştırmıştır.

Bir başka deyişle laiklik, demokrasinin temel gereği olan toleransı, eski geleneklerimiz arasında bulunmakla beraber sonradan yitirilen toleransı, Türk toplumuna yeniden yerleştirmeye başlamıştır.

İnsan Kafasına İnanan İnsan

Tarihte, bağnazlık ve hurafeleri, eskiyen dogmaları yıkmış başka devrimciler de vardır. Fakat onların çoğu, yıktıkları bağnazlığın, hurafelerin veya dogmaların yerine başka bağnazlık ve hurafeler, başka dogmalar getirmişlerdir; bunlara dayanarak kendi egemenliklerini sürdürmeye çalışmışlardır.

Atatürk ise öyle yapmamıştır. Yıktığı bağnazlıkların, hurafelerin, dogmaların yerine yenilerini kurmamıştır.

İnsan kafasına güvenen insandı Atatürk. Aklı işleyebilen insanın, kafası hurafelerden, baskılardan, yasaklardan kurtarılınca, kafasının pencereleri her türlü düşünce akımına açılınca, zamana ve koşullara göre, en doğru yolu kendi kendine bulabileceğine inanırdı. Atatürk, önderliğini bu yolda kullanmıştır: İnsanları kendi kendilerinin önderi haline getirilebilme yolunda onlara önderlik etmiştir.

Öylelikle de, insanların kendi yollarını kendileri bulma, neye inanacaklarını kendileri kararlaştırma rejimi demek olan demokrasinin başta gelen koşullarından birini gerçekleştirmiştir.

Kadına Eşitlik

Kadınlara eşitlik tanımakla Atatürk, demokrasiyi gerçekleştirme yönünde daha ileri bir adım atmış; demokratik görgü ve davranışı evlerin içine kadar sokmuştur. Kadınlara eşitlik tanımakla, yalnız kısmen kafesler ardında saklı büyük bir insan gücü iş hayatına kazandırılmakla kalmamış; aynı zamanda da, çocukların, karşılıklı saygı ve sevgi göreneği içinde düşünce ve tartışma özgürlüğüne daha evlerinden, aile ocaklarından alışarak yetişmeleri sağlanmıştır.

Dil Devrimi

Dil devrimi ile, Atatürk, kulaklarımızı karanlık sözlerden, kafalarımızı kalıplaşmış düşünce ve deyişlerden kurtarmıştır. Konuşmamızı, yazışmamızı, bir mutlakıyet ve saltanat rejimi geleneklerinin yığdığı, körü körüne bağlılık ve kulluk ifadelerinden ayıklamıştır. Yabancı kelimeleri dilden temizleme çığırını açarak, duyduğumuz ve kullandığımız sözcüklerle kafalarımız arasında yabancılığa, anlaşmazlığa son vermiş; bizi, anlamlarını bildiğimiz, köklerini, kuruluşunu bildiğimiz, içini dışını görebildiğimiz sözcüklerle düşünüp yazma, konuşup anlaşma olanağına kavuşturmuştur.

Dil düşüncenin aracıdır. Dilimize egemen olmadan düşüncemize egemen olamazdık. Düşüncemize egemen olmadan da özgür düşünemezdik. Dil devrimi ile, Atatürk, düşünce ve anlatım özgürlüğünün bir temel koşulunu daha yerine getirmiştir.

Tarih Kuramı

Bazı kimselerin hâlâ küçümsediği, ciddiye almadığı tarih kuramı ile, Atatürk, bizi, dar bir tarih görüşünün sınırlarından kurtararak, insanlık tarihinin enginliğine çıkarmış; Batı uygarlığının, demokratik Batı kültürünün beşiği olan Anadolu'yu, öz yurdumuz olarak ve Anadolu tarihini kendi ulusal tarihimizin bir parçası olarak benimsememizi sağlamıştır. Böylelikle kafalarımız, birçok başka uluslarınkinden daha çok, bütün uygarlıklara, kültürlere açılmış; o yönden de özgür düşünceye ve geniş görüşlülüğe alışmaya başlamıştır.

Amaç: Demokrasi...

Kısacası, bütün bu örneklerden görülüyor ki, Atatürk'ün devrim hareketi, bir ulusu kısa zamanda demokrasiye hazırlamak, demokrasiden başka bir rejimle yaşayamaz duruma getirmek için ne tedbirler düşünmek mümkünse, o tedbirlerin toplamıdır.

Demokrasiyle bağdaşmazlık şöyle dursun, bu devrimler, demokrasi için en sağlam temeldir.

Sonunda demokrasiye varılmadıkça, bu devrimler boş ve amaçsız kalırdı, amacına ulaşmamış olurdu.

Savaş İçinde Demokrasi

Atatürk'ün demokrasiye inancı daha Kurtuluş Savaşı'nda belli idi.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Türk ulusu yenilmiş, Osmanlı Devleti çökmüş, topraklarımızın büyük kısmı dünyanın en güçlü devletlerince işgal edilmişti.

Atatürk'ün Samsun'a çıkıp Kurtuluş Savaşı'nı başlatmasından sonra üç-dört yıl içinde ise, Türkiye yeniden bağımsızlığına kavuşmuş ve güçlü, diri bir devlet olarak ortaya çıkmıştır.

Oysa, 1918'de dünyanın en güçlü devletleri önünde dize gelen halk, birkaç yıl sonra bütün o devletleri dize getiren halkla aynı halktı. İşgal kuvvetlerine yenilen asker, birkaç yıl sonra o kuvvetleri yenen askerle aynı askerdi. Muzaffer Türk Ordusu'nun başındaki Mustafa Kemal ve arkadaşları bile mağlup Osmanlı Ordusu'nun da başındaki kumandanlar arasında idiler.

Nasıl oluyordu da aynı halk, aynı asker, aynı kumandanlar, sayıca artmamış fakat belki eksilmiş, maddi olanaklar bakımından zenginleşmemiş fakat yoksullaşmış olmalarına rağmen, önünde dize geldikleri o amansız kuvvetleri birkaç yıl içinde dize getirebiliyorlardı?

Mucizenin Sırrı

Bu mucizenin sırrı nerede idi?

Bu mucizenin sırrı, Kurtuluş Savaşı'nda egemenliğin millete verilmesinde idi. Türk tarihinin en ileri demokrasisini, Atatürk, Kurtuluş Savaşı içinde başlatmıştı. Kendi iradesini, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde beliren millet iradesine bağlamıştı. O Millet Meclisi, Ankara'da, düşman kuvvetlerinin top sesleri altında toplanmakta, Başkumandan Mustafa Kemal'i bile, kıyasıya eleştirip denetleyebilmekte idi.

Zafer bu kadar demokratik bir rejim içinde kazanılmıştı.

Türk halkı, tarihin hiçbir devresinde kölelikten geçmemiş, onurlu bir halktı. Atatürk, böylesine onurlu bir halkın, ancak kendi kaderine hâkim olduğu zaman güçlü ve verimli olabileceğini; böyle bir halkın içinde kapalı kalmış enerjinin, ancak, özgürlük düzeninde harekete geçebileceğini anlamıştı.

Savaştan Sonraki Ara Veriş

Bu anlayış ve inanışladır ki, Atatürk, Kurtuluş'tan sonraki devrim hareketiyle, demokrasinin devlet yönetimine en verimli biçimde, en gerçek ölçüler içinde uygulanabilmesini sağlayacak ortamı hazırlamaya girişmiştir. Demokrasiye, ancak, o ortamı hazırlayabilmek ve demokrasiyi bütün koşullarıyla kurabilmek için ara vermiştir.

Demokrasiden Vazgeçmekle Atatürk Çağına Dönülemez

Atatürk çağının yaratıcılığını, canlılığını özleyenlerimiz çoktur. Fakat o yaratıcılığa, canlılığa bundan böyle ancak, özgürlük içinde, demokratik rejim içinde, yeniden kavuşmayı umabiliriz.

Devrimler uğrunda veya Atatürk çağının yaratıcılığını yeniden diriltebilmek uğruna demokrasiden vazgeçmemiz asla gerekmediği gibi, demokrasiden vazgeçmekle, Atatürk kadar güçlü bir önder bile bulsak, o yaratıcılığa ve canlılığa yeniden kavuşabileceğimiz düşüncesi boş bir hayaldir.

Atatürk çağının yaratıcılığı, canlılığı, o çağdaki bütün devrimci hareketin, özgürlüğe, demokrasiye bir yöneliş olmasından, demokrasiye doğru bir atılış olmasındandı.

Demokrasi ülküsünü bırakmış, demokrasi umudunu yitirmiş olarak Atatürk çağına dönmeye kalkışmak, Atatürk için en acı yenilgi olur. Atatürk'ü amaçsız bırakmak olur. Ölümsüz dediğimiz Atatürk, ancak o zaman gerçekten ölür.

Atatürk devrimleri, kafalarımızı özgür düşünceye açan devrimlerdi. Atatürk çağına yeniden dönelim diye demokrasiden vazgeçersek, yani kafalarımızı özgür düşüncenin ışığına kaptırırsak, Atatürk çağının aydınlığına, yaratıcılığına, canlılığına değil, ancak, Atatürk öncesinin karanlığına, sönüklüğüne ve umutsuzluğuna dönmüş oluruz.

VII

HALKA HAKSIZLIK

Yanlış Bir Varsayım

Türkiye'de demokratik rejim içinde, genel oya dayanılarak halk yararına devrimler yapılamayacağını, bir altyapı devrimciliğine girişilemeyeceğini sananların, bu sanıları, bir yanlış varsayıma dayanmaktadır.

Bu yanlış varsayım şudur:

Bu kimseler sanırlar ki, Türkiye'de halk, kendi çıkarlarını idrak edememekte, görememektedir ve göremeyecektir. Halk, kendi çıkarlarına karşı vaziyet almaktadır.

Oysa, böyle bir iddianın, böyle bir varsayımın doğruluğunu, geçerliliğini gösterebilecek hiç kanıt yoktur ortada.

Devrim olarak bugüne kadar neler yapılmıştır da halk bunlara karşı çıkmıştır. Ne ölçüde ve nasıl karşı çıkmıştır?.. Daha doğrusu, gerçekte karşı çıkan, halk mıdır?.. Şimdi bunlara bakalım!..

Gerçek Devrim Altyapı Devrimidir

Gerçek devrim, altyapı devrimidir. Yani, üretim ilişkilerini yeniden düzenleyen ve ekonomik güce el değiştirten devrimdir.

Şimdiye kadar Türkiye'de bu anlamda bir devrim, ekonomik güce el değiştirten bir devrim, bütün olarak ve köklü olarak yapılmış değildir.

Osmanlı Reformları Sömürüyü Artırmıştır

Osmanlı çağının son dönemindeki yenileşme hareketlerine, reformlara bakacak olursak, bunlar, üretim ilişkilerini halk yararına yeniden düzenleyen devrimler değildi. Tersine, o dönemde yapılan reformların hemen hepsi, halkın ezilmesini, yoksullaşmasını, topraksızlaşmasını artırıcı, iç ve dış sömürüyü yoğunlaştırıcı nitelikte reformlardı.

Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki bu reformlarla, bu yenilik hareketleriyledir ki, Türkiye'de toprak ağalığı ve aracılık güçlenmiştir. İşadamlığı yapan azınlıkların gücü artmıştır ve yabancıların Türkiye'deki sömürü olanakları genişlemiştir.

Cumhuriyet'ten Sonraki Devrimler Üstyapı Devrimleriydi

Osmanlı çağından sonra, Cumhuriyet çağında yapılan devrimlerden de çoğu, üstyapıyı etkileyen, yani siyasal, yönetsel ve tüzel kurumları, örgütleri, davranış ve töreleri ilgilendiren, kapsayan devrimlerdi.

Bunu söylemek, Cumhuriyet'in ilk döneminde yapılan devrimlerden çoğu için, "üstyapı devrimlerinden ibaretti" demek, Atatürk'e yönelmiş bir eleştiri gibi görülmemelidir.

Koşullar Ancak Onlara Elverişliydi

Çünkü, daha önce de belirttiğim gibi, o dönemdeki koşullar içinde, daha başka türlüsünü yapmak kolay değildi, belki mümkün de değildi. Çünkü yeni rejimin dayanmak zorunda olduğu güçlü çevreler, hiç değilse bir süre için dayanmak zorunda olduğu güçlü çevreler, her türlü altyapı devrimine kesin olarak karşı idiler. Bu devrimleri önleyebilecek, engelleyebilecek durumda idiler.

Öte yandan, o dönemde, altyapı devrimciliği düşüncesi, kavramı, daha dünyada yeni yeni gelişiyordu. Henüz çok karanlık bir kavramdı bu. Yolu yöntemi belirsiz bir kavramdı. Gene daha önce belirttiğim gibi, azgelişmiş veya yoksul ülkeler için tutarlı ve ge-

çerli gelişme yöntemleri de henüz; o yılların dünyasında oluşturulamamıştı. O yılların Türkiye'sinde, ekonomik ve sosyal sorunları derinliğine inceleyip çözümleyebilecek, bu alanda devlet adamlarına inandırıcı öneriler sunabilecek, yeterli ve geniş bir iktisatçı ve sosyolog kadrosu da yoktu.

Bu Aşamadan Geçmek Gerekliydi

Kaldı ki, Türkiye'nin muhtaç bulunduğu altyapı devrimlerine girişebilmek için, esasen, bir üstyapı devrimciliği aşamasından geçmek gerekliydi.

Üstyapı devrimleri, gerçek devrimin, altyapı devrimciliğinin kaçınılmaz hazırlıkları niteliğindeki ön-devrimlerdi.

Altyapı Devrimciliğinin Gerekleri

Halk Yönetimine Geçiş

Altyapıya kadar inen yeni devrimci atılımlara başlayabilmek için, örneğin, siyasal kurumların, özellikle devlet biçiminin değişmesi gerekliydi. Saray yönetimi yerine, halk yönetimi yolunda bir adım atılması gerekliydi. Atatürk önce bu devrimi gerçekleştirdi. Bir üstyapı kurumu olan devlet biçiminin değişmesini sağlayan Cumhuriyetçilik devrimini başardı.

Bağnazlığı Yeniş

Gene bir üstyapı devrimi sayılan laiklik devrimiyle, din ve devlet ayrımı Türkiye'de gerçekleşmiş oldu. O zamana kadar her türlü yeniliğin karşısına dikilen, özellikle halk yararına bütün yeniliklerin karşısına dikilen ve dinin ters yorumlanmasına, dinsel duyguların saptırılıp istismar edilmesine dayanan bağnazlık engeli, ancak laiklik devrimi yapıldıktan sonra yenilebilir veya zayıflatılabilirdi.

Sorunların Yüzeye Çıkışı

Bir altyapı devrimini sıhhatli biçimde yapabilmek için, toplum sorunlarının yüzeye çıkması, serbestçe tartışılabilmesi gerekir. Böyle bir serbest tartışma ortamına, laiklik devrimi yapılıp da bağnazlık kırılmadan geçilemezdi. Çünkü Türkiye'de, laiklik devrimi yapılmadan önce, hemen her yeni düşüncenin, hemen her yeni hareketin tartışılması, bırakınız tartışılmayı, önerilmesi bile çok güçtü; ya hukuken ya da fiilen yasaktı. Önce bu yasaklar ortadan kaldırılmalı, bu tabular yıkılmalı idi ki ondan sonra meydana gelecek serbest tartışma ortamında, toplumun gerçek sorunları yeraltından yerüstüne çıkabilsin, gizli düşünceler açıklığa kavuşabilsin, bilinçdışı özlemler bilinçlenebilsindi...

Ulus Durumuna Geçiş

Öte yandan, Türkiye'de altyapı devrimciliği aşamasına geçebilmek için, Türk toplumunun ilkin bir ulus durumuna, bütünlük taşıyan bir toplum durumuna girebilmesi gerekli idi. Dağınık bir cemaat yapısından, ulusal birliğe dönüşülebilmesi gerekli idi. Bu da, ancak, Atatürk'ün, milliyetçilik ilkesi ve devrimiyle sağlanabildi.

Kadın Haklarının Önemi

Kadın hakları alanında yapılan devrim de bir üstyapı devrimi sayılır. Fakat ilkin bu devrim yapılmadan, altyapı devrimciliğine geçmek çok güçtü. Çünkü, kadınlar özgürleşmeden, Türkiye'de gerçek bir özgürlük ortamı gelişemezdi ve Türk halkının tüm gücü harekete geçirilemezdi.

Geleneksel Toplumdan Yeni Topluma Geçiş

Bunlar dışında, daha biçimsel ve yüzeysel sayılabilecek başka bazı üstyapı devrimleri yapılmıştı. O arada, yazı devrimi, giyim-kuşam devrimi yapılmıştı. Bunların da değeri küçümsenemez. Çünkü bunlar, Türkiye'yi yeni atılımlara hazırlayabilmek için ge-

rekli olan bir koşulu, geçmişle, eskimiş geleneklerle, yabancı törelerle bağlılıktan kurtulabilme koşulunu yerine getirme bakımından gerekli reformlar, devrimlerdi. Örneğin, yazı devrimi ile Türkiye'de, önemi küçümsenemeyecek bir kültür devrimi başlatılabilmiştir. Giyim-kuşam devrimi ile, Türkiye'nin, geleneksel toplumdan yeni topluma geçişi hızlandırılabilmiştir.

Sanayi Toplumuna Geçiş

Atatürk'ün devletçilik ilkesinin uygulanmasıyla, sanayi toplumuna geçiş evresine girilebilmişti. Sanayi toplumuna geçiş yolunda ilk adımlar atılmadan, bir ölçüde ilerlenmeden, gerçek altyapı devrimlerini başarmaksa olanaksızdı. Başarmak şöyle dursun, başlatmak bile güçtü.

Halkçılık ve Devrimcilik İlkeleri

Bütün bunlardan daha önemlisi olarak, Atatürk, halkçılık ve devrimcilik ilkelerini benimsemişti. Bu ilkeler de, zemin ve ortam hazırlandıktan, üstyapı devrimleriyle yol açıldıktan, engeller aşıldıktan sonra yapılacak yeni devrimlerin yönünü ve niteliğini gösteriyordu.

Halkçılık ilkesine göre, ileriki aşamada atılacak adımlar halk yararına olacaktı... Üretim ilişkilerini halk yararına değiştirme yönünde olacaktı.

Devrimcilik ilkesine göre de halk yararına yapılacak bu değişiklikler devrimci yöntemlerle gerçekleştirilecekti ve devrimcilik sürekli olacaktı.

İlkelerin Geçerliliği

Atatürk'ün ortaya koyduğu, benimsediği bütün temel ilkeler, CUMHURİYETÇİLİK, MİLLİYETÇİLİK, HALKÇILIK, DEVLETÇİLİK, LAİKLİK, DEVRİMCİLİK ilkeleri, bugün de geçerlidir. Hep geçerli olabilecek niteliktedir.

Atatürk'ün sağlığında yapılmış devrimlerden bazısı, bugün vardığımız aşamadan bakıldığında, o günlerde görüldüğü kadar önemli görülmeyebilir. Fakat Atatürk'ün benimsediği 6 temel ilke, ilk ortaya konduğu gündeki kadar önemli ve geçerlidir. Hatta bu ilkelerin Türk toplumu için değeri, zaman geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

Devrimci davranışın gereği, yapılmış devrimlere bağlanıp kalmak, o devrimler çevresine bir kale örüp o kalenin içine sıkışıp kalmak, yapılmış devrimlere yalnız bekçilik, koruyuculuk yapmak değildir. Devrimciliğin gereği, yeni atılımlarla, yeni devrimlerle belirli bir ülküye doğru ilerlemektir. Atatürk devrimciliğinin de gereği, Atatürk'ün ilkelerinden hareket ederek, o ilkeler yönünde, o ilkelerin kuralları içinde, yeni atılımlarla, Atatürk'ün ülküsüne doğru ilerlemektir. Gerçek Atatürk devrimciliği budur.

Hazımsızlık Değil Azımsama

Özetlersek, Cumhuriyet'in ilk döneminde yapılmış olan devrimler, daha çok üstyapı devrimleriydi. O dönemde, o dönemin koşulları içinde yapılması olanağı bulunan ve daha sonraki devrimlere girişmeden önce, çok partili demokratik rejimi kurmadan ve altyapı devrimlerine geçmeden önce yapılması gereken devrimlerdi bunlar.

Ne var ki, Cumhuriyet'in ilk döneminde yapılmış bu üstyapı devrimlerine, geniş halk topluluklarının bağlanması, bir bölüm aydınlar kadar sıkı sıkıya bu devrimleri benimseyip tutması, hele bunları yeterli bulması, beklenemezdi.

Şimdi bazı aydınlarımız, halk o dönemde yapılmış üstyapı devrimlerini yeterince benimsememişti veya benimsemiyor diye, Türk halkını, devrimleri hazmedememekle suçlamaktadırlar.

Gerçekte ise, ortada, bir özümsemezlik yoktur, bir azımsama vardır. Türk halk çoğunluğu, aslında, o devrimleri az bulmaktadır ve daha ilerisini beklemektedir.

Neden az bulmaktadır?.. Azımsamakta neden haklıdır?..

Çünkü, bu devrimler, o dönemin koşulları içinde gerekli idi, kaçınılmazdı ve büyük değer taşımakta idi; fakat, önyargısız bakılır-

sa görülür ki, genellikle o devrimler, halkı ezilmekten, sömürülmekten kurtarıcı devrimler değildi. Halkı daha çok refaha, daha çok ekonomik özgürlüğe, imkân eşitliğine ve sosyal adalete, yapıldıkları anda kavuşturucu devrimler değildi.

Bir insanın başına fes yerine şapka giydirilmekle, giyim-kuşam ya da yazı değiştirilmekle, kadınlar peçe altından çıkarılmakla, hele laiklikle, toplumda pek çok şey değişebilir ve değişmiştir.

Ama Türk halkı, bu gibi devrimlerin yapılmasıyla birlikte sömürüden, yoksulluktan kurtulabilmiş değildir.

Tepkilerin Kışkırtıcıları

Ona rağmen, halk, bu gibi devrimlere karşı çıkmamıştır. Hiç değilse, kendiliğinden karşı çıkmamıştır. Ancak, zaman zaman, bazı fırsatçılar demişlerdir ki halka, "Senin hâlâ süregelen yoksulluğu, aydınların, yöneticilerin, fes yerine şapka giymesindendir, giyim-kuşam değiştirmesindendir... Ahlak bozukluğu, kadının kafes ardından, peçe altından çıkarılmasındandır... Senin içinde bulunduğun sıkıntılar, laiklik ilkesiyle dinin zayıflamasındandır... Gâvur icatlarının memlekete sokulmasındandır..."

Böyle diyerek; üstelik, giyim-kuşam değişikliğine çabuk ayak uyduranlardan çoğunun halktan kopukluğunu, halka tepeden bakıp onu küstürmesini de kullanarak; yer yer bazı küçük halk topluluklarını, bu devrimlerin karşısına, aslında kendilerini olumlu veya olumsuz pek de etkilemeyen bu devrimlerin karşısına çıkarmayı başarmışlardır.

Din Sömürüsünün Ardında Çıkarcılık Vardır

Aslında, yeniliklere karşı din adına gösterilen bütün tepkiler, başka birtakım amaçları, öncelikle ekonomik çıkarları saklar.

Belirli çıkarcı çevreler, her yerde ve her dönemde, durumlarını sarsabilecek her yeniliğin karşına dikilmişlerdir veya dikilmek istemişlerdir. Ama, genellikle azınlıkta olan bu çıkarcı çevreler, "Biz bu yeniliğe karşıyız, çünkü bizim durumumuzu sarsar" dememiş-

lerdir. Dememişlerdir, çünkü, kendi durumlarını sarssa da belki geniş topluluklara ferahlık getirecektir o yenilikler. O nedenle açıktan çıkamamışlardır bu yeniliklerin karşısına... Onun yerine, halkın din duygularını sömürerek, istemedikleri her yeniliği dinle çelişirmiş gibi göstererek, o yenilikleri önlemeye çalışmışlardır. Yenilikleri önlemeye çalışırken de, zaman zaman, halkı yanıltarak onun desteğini yanlarına alma olanağını bulmuşlardır.

Bir an için kabul edelim ki "şapka gâvur icadıdır, o yüzden İslam dinine aykırıdır..." Fakat, "toprak işleyenindir" ilkesi, İslam dininin, Müslüman toplum düzeninin temel ilkelerinden biri olduğu halde, bu ilkeye dayanan bir toprak reformu ile çıkarlarının bozulacağını düşünenler, böyle bir reform isteyenleri de kâfirlikle, komünistlikle suçlamaktan kaçınmamaktadırlar.

Bir Örnek

Din sömürüsünün ekonomik sömürüye alet etme taktiğinin bir örneğini, geçenlerde bir Anadolu kasabasında gördüm.

Bir orman ilçesine, konuşma yapmaya gitmiştim.

İlçenin köylü halkının hemen tümü orman köylerinde yaşıyordu ve çok yoksuldu. Bazı kimseler bu köylülere önayak olmuşlar, kooperatif kurdurmuşlardı. Böylelikle, orman ürünlerinin taşıtmacılığını ve ticaretini, köylüler, kendi kooperatifleri aracılığı ile yapabileceklerdi. Fakat kasabada, bu işleri yapan bazı kimseler, köylü kooperatifinin karşısına çıkmışlardı. İlçe merkezine gittiğimde, anlaşmazlık en ateşli dönemindeydi. Orman köylüleriyle bazı kasaba eşrafı ve işadamları birbirlerine karşı vaziyet almışlardı.

Konuşmamda, Türkiye'deki düzen bozukluğuna örnek olarak, orman düzenini anlatmaya başladım. Orman gibi bir doğa hazinesinin içinde yaşayan orman köylüsünün ülkemizdeki en yoksul insanlar olduğunu söyledim.

Kasaba halkından, iyice giyimli biri sözümü keserek haykırdı:

"Yalan söylüyorsunuz" dedi... "Bizim orman köylümüz yoksul değildir, yoksul olan biziz..."

"Siz necisiniz?" dedim...

"Kamyoncuyuz" dedi.

Belli ki orman köylüsüyle anlaşmazlık içinde bulunanlardan biriydi. Dinleyicilerden birkaç kasabalı daha onu destekliyordu.

Bir kamyoncu olarak onun da sıkıntısının aslında bozuk düzenden geldiğini anlattım. Montajcılığın kamyoncuları nasıl ezdiğini rakamlarla belirttim.

Ne deseler benim de vereceğim bir cevap vardı. Güç durumda kaldılar. En sonunda arkadan bir sakallı ihtiyar:

"Ama" dedi, "İkinci Dünya Harbi sırasında siz camileri samanlık yapmıştınız..."

Ben, orman sorunundan, orman köylülerinin ve kamyoncuların sıkıntılarından söz ediyordum. Onların durumundan örnekler vererek, düzen bozukluğunun nedenlerini anlatmaya çalışıyordum. Dinleyicilerden çoğu dediklerimi onaylayarak dinliyorlardı. Özellikle orman köylüsü çok iyi anlıyordu ve benimsiyordu. İşte o zaman, çıkarcıların tek silahı din oluyordu. Biz ekonomik düzenden bahsederken, bir adam, hiç yeri olmadığı halde, zihinleri bulandırmak, halk yararına yapılan bir konuşmaya gölge düşürmek için, din konusunu ortaya atıveriyordu.

*

Bu örnek, yalnız benim başıma gelmiş bir olay değildir. Bir zümrenin çıkarını bozucu bir yenilik yapmak istendiğinde, o zümre, elbette o yeniliğe karşı çıkar. Fakat yapılacak yenilik, eğer, halkın yararına ise, çıkarları bozulacak olanlar, "Biz bu yeniliğe, kendi çıkarımıza aykırı olduğu için karşıyız" veya, "Halk yararına olduğu için karşıyız" demezler. "Bu yenilik, dinimize aykırıdır, ahlaka aykırıdır, geleneklerimize, törelerimize aykırıdır" diye karşı çıkarlar o yeniliklere...

Öylelikle, o yeniliklerden yararlanacak olan halk topluluklarının da desteğini elde ederek, yenilikleri önlemeye uğraşırlar.

Tepkiler Halkın Devrimlere Karşı Olduğunu Göstermez

Türkiye'de de, bazı devrimlere karşı zaman zaman bazı halk topluluklarından gelen tepkiler oldu ise, bu, ille halkın o devrim-

lere karşı olduğu anlamına gelmez. Bu, her ülkede ve her dönemde görüldüğü gibi, bazı çıkarcı veya tutucu çevrelerin, din istismarı yoluyla, halkı, zaman zaman, yeniliklere, devrimlere karşı imiş gibi gösterebildiklerini ortaya koyar. Din istismarını etkili kılabilmek için de, genellikle, halkın, bambaşka nedenlere dayanan sıkıntılarından, hoşnutsuzluklarından ustaca yararlanırlar.

Halkta Ancak İlgisizlik Vardı

Aslında Türk halkı, Cumhuriyet döneminde yapılan devrimlere karşı değildi, karşı olamazdı; fakat o devrimlerden yana da değildi. Türk halkı ancak, o devrimlerle ilgisizdi ve ilgisiz olmakta da kendi açısından haklı idi.

Gerçi o devrimlere karşı bir tepki vardı. Ama halktan gelmiyordu bu tepki... Bazı seçkin zümrelerden, hatta bazı aydın topluluklarından geliyordu.

Devrimler ve Köylü

"Halk" denince, en başta, köylüyü düşünmek gerekir. Bugün nüfusumuzun yüzde 70'i köylüdür. Cumhuriyet kurulduğunda belki yüzde 90'ı köylü idi. Onun için, özellikle o dönemde "halk" denince, en başta köylüyü düşünmek gerekir. Şimdi, "halk" olarak köylüyü ele alıp, bazı devrimlere bir bir bakalım...

Şapka Devrimi ve Köylü

Yukarda da değindiğim gibi, örneğin bir şapka devrimi, hiç kuşkusuz, yararlı, gerekli bir devrimdi. Ama köylüye ne getirmişti?.. Ekonomik bakımdan, sosyal bakımdan ne getirmişti? Hatta biçimsel olarak ne getirmişti?

Köylünün, aslında, ne festen yana ne de şapkadan yana olması beklenebilirdi. Köylü, ne serpuş bulabilirse; kendi işiyle, yaşamıyla ve olanaklarıyla bağdaşabilen ne serpuş bulabilirse, onu geçirirdi başına.

Fes yerine şapka giydirilmesine karşı tepki de, zaten, köyde doğmamıştı. Şapkaya karşı tepki, kasabalarda bazı tutucu çevrelerden, çoğu da okuryazar olan kimselerden gelmişti.

*

Gene kendi başımdan geçen bir olayı anlatmak isterim.

Bundan birkaç yıl önce, bir açık hava toplantısında konuşmak üzere Kastamonu'ya gidiyordum. Giderken aklıma geldi ki, konuşacağım gün, Atatürk'ün Kastamonu'da şapka devrimini ilan ettiği günün yıldönümüne rastlıyordu. Bunun iyi bir rastlantı olduğunu düşündüm. Kastamonu'daki konuşmama, şapka devriminin önemini anlatarak başlayabilirdim.

Meydan dolmuştu Kastamonu'da. Halk beni dinliyordu. Şapka devriminin yıldönümünde, ben, uzun uzadıya, bu devrimin önemini anlatmaya başladım. Fakat halk ilgisizdi, heyecansızdı... Birdenbire idrak ettim ki, koca meydanda, beni dinleyen bir tek şapkalı insan yoktu. Ne fesli vardı ne de şapkalı... Birçok kasketliler vardı. Halk, kendi iş durumuna ve olanaklarına göre, başına geçirecek en uygun şey olarak kasketi bulmuştu, onunla gelmişti beni dinlemeye.

Bir üstyapı devrimi olarak, şapka devrimi, ona değmemişti. Üstünden geçmişti.

Yazı Devrimi ve Köylü

Köylü, yazı devrimine de karşı olamazdı. Çünkü bu devrim yapıldığında, köylünün büyük çoğunluğu okuma-yazma bilmiyordu. Yazı devrimine karşı direnenler de, kentlerdeki kasabalardaki bir avuç aydından ibaretti. Yazı devrimine tepki, ancak okuryazarlardan gelebilirdi. Bu da bir üstyapı devrimiydi. Bu da köylünün üstünden geçiyordu.

Peçe, Kafes ve Köylü

Kadınların eşit haklara kavuşturulması... Kadınların peçe altından, kafes ardından kurtarılması... Belki en sert tepki bu devrime

karşı gelmiştir. Ama köylüden mi gelmiştir?.. Hayır... Köylüden gelmesi söz konusu olamazdı.

Çünkü bu devrim yapılmadan önce de, Türk köylülerinin büyük çoğunluğu, kadın erkek bir arada çalışırlardı. Ekonomik koşullar, onları, kadınların yüzleri açık, kadın-erkek tarlada yan yana çalışmaya mecbur bırakmıştı. Köyde kadınlar ne kafes ardındaydılar ne peçe altındaydılar.

Kurtuluş Savaşı'nda ileri, modern, aydın İstanbul'un hanımları henüz peçe altında, kafes ardında iken, Anadolu'nun köylü kadınları, yüzleri açık, cephedeki erkeklerine mermi taşıyorlardı. O köylüler mi Atatürk'ün kadın hakları ile ilgili devrimine karşı çıkacaklardı?.. Karşı değillerdi, karşı olamazlardı. Ama o devrimlerden yana da olmaları, o devrimi övmeleri için de bir neden yoktu. Çünkü, İstanbul hanımları kafes ardından, peçe altından çıkmadan önce köylünün geçim durumu ne idiyse, bu devrimden sonra da oydu.

Bu devrime, kadın haklarıyla ilgili devrime karşı da tepki, halktan değil, köylüden değil, bazı aydınlardan, bazı seçkinlerden gelmişti.

Aydınların Yanılgısı

Bu birkaç örnek, köylüyü "devrimci değil" diye, "devrimlere tepki gösterdi" diye suçlarken, aydınların, ne kadar haksızlık ettiklerini, kendi suçlarını nasıl halka yüklediklerini göstermeye yetse gerektir.

Yakın zamana kadar aydınlarımız, gerçek gericiyi, gerçek tutucuyu teşhis etmekte yanılmışlardır. Büyük bir bölümü hâlâ da yanılmaktadır. Bu yanılgının sonucu olarak da, ağır bir haksızlık yaparak, Türk halkını, Türk köylüsünü, devrimci olmamakla, devrimlere karşı olmakla suçlamışlardır.

Onun için de, gene haksız olarak, halkın oylarıyla, köylünün oylarıyla, halk yararına devrimler yapılamayacağını sanmışlardır.

Ancak bunca yıl sonra, şimdi şimdi, bazı aydınlar, o da aydınlardan henüz küçük bir bölümü, gerçek tutucuyu ve gericiyi teşhis edebilmeye başlamışlardır.

Aydınlar ve Halk

Üstyapı kurumları bakımından çağdaşlaşmaya, yenileşmeye, gerçi, birçok Anadolu kentlerinin, kasabalarının halkı, hâlâ, tam ayak uydurabilmiş değildir. Hâlâ Türkiye'nin birçok kasabasında hatta kentinde, kadınların yemek yiyebilecekleri bir lokanta yoktur. Kadınların oturup dinlenebilecekleri bir yer yoktur sokak üstünde... Kadınların çarşıya bile çıkmaktan çekindikleri ya da çıkamadıkları, seyrek ziyaretler ve alışveriş dışında sokağa çıkmaktan kaçındıkları yerler henüz çoktur Türkiye'de...

Aydının Öncülük Ödevi

Ama bunda kabahat o kasaba halkının mıdır?.. Hayır... Kabahat gene aydınlarındır. Çünkü, her ülkede devrimci aydınların bir öncülük ödevi vardır. Öncülük ödevi, söylevle, yazıyla yapılmaz. Öncülük ödevi eylemle ve davranışla yapılır. Öncülük ödevi, halkın içine girip, örnek olarak, yol göstererek yapılır.

Halktan Ayrı Yaşayan Aydın

Anadolu'nun her kasabasında, en tutucu kasabasında bile, devrimleri benimsemiş, hazmetmiş aydınlar vardır, yöneticiler vardır. Onların eşleri vardır, çocukları vardır. Onlardan kaçı, yılda kaç günlerini, kaç saatlerini halkın içinde, halkla birlikte geçirirler? Yılda kaç gün bir kahvehanede oturup halkla sohbet ederler?

Hemen hepsi ya evlerine ya da kulüplerine, lokallerine, derneklerine kapanırlar. Tıpkı bir kolonide olduğu gibi, halktan kopuk, kendi yaşamlarını sürdürürler. O yaşamın dışında kalanlara –dışında bıraktıklarına– bazen acıyarak bazen de kızarak bakarlar.

Öğretmen-Halk Yakınlaşması

Ancak yeni yeni, Türkiye'de bazı aydınlar, o arada bazı bürokrat aydınlar, gerçek aydına, gerçek devrimciye düşen ödevin ne ol-

duğunu, nasıl yerine getirilmesi gerektiğini düşünüp anlamaya başlamışlardır. Bunu anlayanların başında da öğretmenler gelmektedir.

Halkın en çok benimsemeye başladığı aydın da öğretmendir.

Çünkü, özellikle köylerde, kendisiyle en çok beraber, kendisiyle en çok içli dışlı ve kendi yaşamına, boyunbağı takarak da olsa, şapka giyerek de olsa en çok katılan, kendi derdini en çok paylaşan ve anlayan aydın yönetici olarak öğretmeni görmektedir yanında...

Tek partili dönemde, gönlünü kapalı tuttuğu öğretmene, çünkü sırtını devlet gücüne dayamış olarak gelen öğretmene, şimdi köylü gönlünü açabilmektedir. Çünkü, artık öğretmen, devletten çok halka dayanmaktadır. Halkla kaynaşmaktadır.

Halk Kendisine Yararlı Olanı Anlar ve Benimser

Hiç altyapı devrimi yapılmamış mıdır Türkiye'de?.. Henüz bir bütün olarak yapılmamıştır ama altyapı devrimciliğine doğru bazı adımlar atılmıştır.

Aşarın Kaldırılışı

Örneğin, aşar denen verginin, köylüyü ezen, büsbütün yoksullaştıran bir verginin, Cumhuriyet kurulur kurulmaz halkçı bir atılımla kaldırılması, bu yönde bir adım sayılabilirdi. Fakat bunun arkası gelmemiştir. Aşar yükü omzundan kalkmakla, köylü, bir süre için ferahlamıştır. Fakat arkasından yurtdışı ve yurtiçi ekonomik bunalımlar gelmiştir. Para değeri düşmüştür. Pahalılık olmuştur. Köylü yeniden sefalet içine girmiştir.

Azgelişmiş bir ülkenin kalkınması, başlıca iki türlü sağlanabilir. Ya halk iyice ezilir, halkın kemerleri iyice sıkılır; halkın kazancının büyük bölümü vergiyle veya başka yöntemlerle elinden alınır, verimli alanlara yatırılır; ya da halka nefes alma olanağı bırakılır, gelirini artırma olanağı sağlanır; ama bir yandan da, artan geliriyle, halkın, ortak yatırımlar yapması veya sınai üretimi desteklemesi yolu açılır.

Oysa, aşar vergisinin kaldırılmasıyla köylüye sağlanan gelir artışını, ekonomik bunalım sildi götürdü; onun için, köylünün bu tedbir üzerine artan geliriyle sınai üretimi destekleyebilme olanağı çok sınırlı kaldı. Buna karşılık, köylünün kendi üretimini, tarladaki verimini, tarımdan elde ettiği geliri artırması için gerekli atılımlara, bunu sağlayacak bir düzen değişikliğine girişilemedi. Altyapı değişikliği olarak, en başta, toprak reformu yapılması gerekirdi. Fakat, daha önce de belirttiğim koşullar yüzünden, Atatürk'ün isteğine rağmen, direktiflerine rağmen, toprak reformu yapılamadı.

Sonuç olarak, aşarın kalkmasıyla köylüye sağlanan nispi ferahlık bir-iki yıl sonra etkisiz kaldı.

Ama hiçbir vakit, köylü, altyapı değişikliği yönünde bir adım sayılabilecek bu vergi değişikliğine karşı çıkmadı. Tersine, aşarın kaldırılmasından hoşnutluğunu belirtti.

Toprak Mahsulleri Ofisi'nin Kuruluşu

Toprak Mahsulleri Ofisi kurularak, tahıl üreticisi köylünün geniş ölçüde aracı elinden kurtarılması da, altyapı değişikliği yönünde bir adım sayılırdı. Köylü buna da karşı çıkmadı, bunu da sevinçle karşıladı.

Toplu Sözleşme ve Grev Hakkı

Altyapı devrimciliği yönünde bir başka hareket 1963'te işçilere toplu sözleşme ve grev haklarının tanınmasıdır. Devrimciliğe karşı olduğu, kendi yararına devrimlerin değerini anlayamadığı, o türlü devrimleri desteklemediği, bazı devrimci aydınlarca ileri sürülen Türk halkı, Türk işçisi, bu hakların tanınmasıyla çalışma hayatında gerçekleştirilen düzen değişikliğine karşı çıkmış mıdır?.. Herhangi bir işçi topluluğu, "Hayır, biz toplu sözleşme ve grev haklarını istemiyoruz, bunlar dinsizliktir, komünistliktir" demiş midir?.. Elbette dememiştir. Tersine, işçiler bu hakları derhal benimsemiştir.

Bu da, halkın, altyapı devrimciliği yönünde yapılan girişimlere asla karşı olmadığına bir örnektir.

Altyapı Devrimine Halktan Tepki Gelmez

Bu birkaç örnekten görülebilir ki, Türk halkının, kendi yararına devrimleri anlayamadığı, desteklemediği sanısı, varsayımı, yanlıştır, yersizdir.

Genellikle şimdiye kadar yapılan devrimler, "altyapı devrimi" değildir. Hepsi yararlı olmakla, gerekli olmakla birlikte, belirli bir aşamada daha ileri devrimlerin hazırlayıcısı olmakla birlikte, bu devrimler, sınırlı bazı istisnalar bir yana bırakılırsa, üretim ilişkilerini halk yararına değiştirecek, ekonomik güce el değiştirtecek, öylelikle halkın ekonomik, sosyal durumunu dişe dokunur ölçüde düzeltecek, siyasal gücünü bir ölçünün üstünde artıracak nitelikte devrimler değildir.

Altyapı devrimciliği yönünde atılan adımları ise, halk daima benimsemiştir, kesin olarak desteklemiştir.

Altyapı devrimciliği yolunda atılan adımlara halktan hiçbir vakit tepki gelmemiştir.

VIII

DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ ÖZLEMİ

Türk halkı, uzun süredir, altyapı devrimciliği niteliğinde bir devrimci atılımın bekleyişi, bu nitelikte bir düzen değişikliğinin özlemi içindedir.

Gerçi, yakın zamana kadar halk, kendi içindeki bu özleyişi, "düzen değişikliği" diye, "altyapı devrimi" diye tanımlamazdı. Bugün bile böyle bir tanımlamayı benimseyecek olanlar çok değildir.

Fakat halkın, İkinci Dünya Savaşı sonlarında kıpırdanmaya başlayan, çok partili rejime geçer geçmez de iyice belirgin duruma gelen sıkıntıları ve istekleri hep bu yönde idi:

Başta köylü olmak üzere, geniş halk toplulukları, o arada yeni kentlileşmeye başlayan ve köydeki nispi "efendi"lik durumlarını kentlerde büsbütün yitiren halk toplulukları, gerçek "efendi" statüsüne kavuşmak istiyorlardı. İktidarı paylaşmak istiyorlardı. Ezilmekten, sömürülmekten, yoksulluktan, hepsinin üstünde de hor görülmekten kurtulmak istiyorlardı. Kendi duygularına önem veren, kendi isteklerine kulak veren, insanlıklarına saygı gösteren bir devlet yönetimi istiyorlardı. Devlette ağırlıklarını duyurmak istiyorlardı.

Bütün bunlar da, ancak, altyapı devrimi niteliğinde, üretim ilişkilerini halk yararına değiştirecek, ekonomik ve siyasal gücü, dar bir zümrenin elinden geniş halk topluluklarının eline geçirecek nitelikte bir düzen değişikliği ile sağlanabilirdi.

"1946 Ruhu"

"1946 ruhu" denen şey, aslında, halkta nicedir alttan alta oluşan böyle bir özlem birikiminin patlamasıydı.

O zamana kadar yapılan devrimler, köylünün, geniş halk topluluklarının yaşamına belirli bir ferahlık getirmemişti. Halkta oluşan bu özlemi gidermemişti; halkta, daha çok bilinçdışı olarak beliren statü değişikliği isteğini karşılamamıştı.

Evet o devrimlerin hepsi toplum için yararlıydı, daha ileri devrimlere geçebilmek için gerekliydi; ama kısa vadede bunlar köylüyü, halkı, doğrudan doğruya ilgilendirmiyordu, etkilemiyordu. VII. bölümde örnekleriyle göstermeye çalıştığım gibi, bu devrimler genellikle halkın üstünden geçiyordu ve daha çok, yaşayış ve davranışlarıyla halkın gücüne giden kimseleri yararlandırır görünüyordu.

Yoksul halk toplulukları, hele köyünde dünyadan uzak yaşayan köylü, kendi dışında, kendi üstünde olup bitenle fazla ilgilenmemekle kendi açısından haklı idi.

Her zümre, toplumda yapılan değişiklikleri, önce, kendi sürdüğü yaşamın ölçülerine vurarak değerlendirir.

Bir Büyük Değişikliği Bekleyiş

O zamana kadar yapılan devrimlerden, kendi yaşamına pek bir şey gelmediğini gören, buna karşılık, tek partili rejimin daha önce değindiğim özellikleri, koşulları içinde, eşrafın, mütegallibenin ve bürokrasinin baskısını sürekli üzerinde duyan, bu yüzden bunalan köylü, bu bunalıma son verecek bir büyük değişikliği bekliyordu.

Böyle bir büyük değişiklik, ancak, altyapıya inen bir düzen değişikliği olabilirdi... Tabii halk, köylü, bunu bilmiyordu. Halkçı aydınlar biliyor mu idi ki köylü bilsindi?..

Bir Yanlış Sanı

Sanmıştı ki köylü, daha doğrusu köylüye o sanı verilmişti ki, yeni örgütlenen muhalefetin iktidara gelmesi, özlemini çektiği o büyük değişikliği sağlamaya yetecektir.

Yanlış bir sanı idi bu... Sadece, iktidar değişikliği düzen değişikliğini sağlamaya yetmeyeceği için yanlış değildi... Örgütlenen ilk büyük muhalefet partisinin, aslında, toprak reformuna karşı çıkan kimselerce kurulmuş bir parti olması bakımından da yanlış bir sanı idi bu...

Köylü yararına bir altyapı devrimini önlemek üzere kurulmuş bir partiydi o...

Ama halk bunu bilmiyordu, değerlendiremiyordu; bilememekte, değerlendirememekte de mazurdu.

Mazurdu, çünkü toprak reformunun ne olduğu, ne olmadığı kendisine anlatılamamıştı. Öte yandan, toprak reformuna karşı çıkma hareketinden doğan muhalefet, kısa zamanda, başka görüntüler, başka gerekçeler edinmişti.

Halk sandı ki, o zamana kadar kendisine tepeden bakan bürokrasi, o zamana kadar kendisini ezen, sömüren –ve tek partili rejim sırasında büyük çoğunluğu o tek parti çevresinde toplanarak güçlerini koruyabilmiş olan– eşraf ve mütegallibe, ancak bir iktidar değişikliği ile gücünü yitirecek, halkı ezemez, sömüremez, hor göremez duruma gelecekti.

Böyle bir iktidar değişikliğinin, henüz bilinçsiz olarak özlemini çektiği düzen değişikliği için yeterli olduğunu sandı halk.

Başlangıçtaki Yanıltıcı İzlenimler

Bir süre için de, bu sanının doğru olduğu izlenimi yaratılabildi. Çünkü, birkaç yıl sonra Türk ekonomisini bir çıkmaza sokmak pahasına da olsa, büyük bir enflasyon, hatta iflas pahasına da olsa, bir süre için, yüzeysel bir ferahlık görünümü yaratıldı. Köylü bu geçici ve yüzeysel ferahlıktan, birkaç yıllığına yararlanabildi. Öte yandan, ayağı çarıklı bir köylü, kendi hizmetinde olması gereken devlet memurunun odasına, ilk kez başı dik girebildi. Ufak tefek işlerini yürütmede, alışık olmadığı kolaylıklar görebildi. Bu gibi belirtilerden de, özlediği düzen değişikliğinin nihayet gerçekleşmeye başladığı sanısına kapıldı.

Hayal Kırıklığı

Bir süre sonra, halk, aldandığını anlamaya, başladı. Hayal kırıklığına uğradı. Çünkü, o iktidar değişikliği, giderek, başka bazı kimseleri de eşraf ve mütegallibe durumuna getirdi. Hatta eski eşraf ve mütegallibeden büyük bir bölümü, yeni iktidar satında yer alarak egemenliğini ve sömürücülüğünü sürdürme olanağı buldu. Büyük ticaret burjuvazisi her zamankinden daha çok gelişmeye, halkın sırtından, özellikle köylünün sırtından palazlanmaya başladı. Devlet bürokrasisi partizanlaştı ve her zamankinden daha çok çıkarcıların hizmetine girdi. Sömürü düzeni, sömürücülüğü, eziciliği artırılarak sürdürüldü.

İhtilal

Fakat halk henüz hayal kırıklığının tam bilincine varamadan, gerçek nedenlerini iyice kavrayamadan, ihtilal geldi. Gerçi ihtilal kaçınılmaz olmuştu. Halk egemenliğinin siyasal koşulu olan demokrasiyi kurtarmak için, daha doğrusu, yıkılmış demokrasiyi yeniden kurmak için, gerekli olmuştu.

Bununla beraber, ihtilalin, halkı yoksulluktan, sömürülmekten kurtarıcı bir düzen değişikliğine girişmemesi, üstelik halkla devlet bürokrasisi arasındaki yabancılaşmayı yeniden keskin çizgilerle ortaya çıkarması, bazı halk topluluklarında, eski yönetim devam etseydi, hayalleri belki gerçekleşirdi sanısının uyanmasına yol açtı.

27 Mayıs'ın Getirdiği Özgürlük

Ancak ihtilalin, 27 Mayıs 1960 Devrimi'nin ve 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamındadır ki Türkiye'de sıkıntıların asıl kaynakları görülmeye, bu sıkıntılardan kurtulabilmek için siyasal demokrasinin ve iktidar değiştirmenin de yetmediği, bir ekonomik ve sosyal düzen değişikliğinin gerektiği, daha bilinçli olarak anlaşılmaya başlandı.

Birçok aydınlar, birçok devrimciler de, gerçek devrimciliğin ne olması gerektiğini, ekonomik ve sosyal düzende köklü değişikliklere ihtiyaç bulunduğunu, ancak 1960'ta varılan siyasal çıkmazdan sonra ve 27 Mayıs Devrimi'nin getirdiği geniş özgürlük ortamında, geniş tartışma serbestliği ortamında düşünmeye, kafalarında oluşturmaya başlamışlardır.

1946-50 arasında, hatta bir ölçüde 1950'den sonraki birkaç yılda, yalnız halkın değil, yalnız köylülerin değil, aydınların da büyük bir bölümü, solcuların bile büyük bir bölümü, Demokrat Parti'yi iktidara getirmenin, toplum sorunlarını çözme yolunda ileri bir adım olacağını sanmışlardı.

Onun için, bazı gerçekleri anlamakta geç kaldı diye halkı kınamaya, aydınların hakkı yoktur. Solcu aydınların da hakkı yoktur. Halk, hiç değilse, bir düzen değişikliği ihtiyacını, bilinçsiz de olsa aydınların büyük çoğunluğundan yıllar önce duymaya başlamıştı.

Sorunların Yüzeye Çıkışı

Şimdi bazı devrimcilerin özlemini çektikleri tek partili dönemde, bugün üzerinde düşünülmeye başlayan toplum sorunları su yüzüne çıkmamıştı. Düşünürlerin, yazarların bile yeterince ilgisini çekmemişti. Çünkü tek partili yönetimde, böyle sorunlar, çok partili bir demokratik rejimde olabileceği gibi rahatça deşilip yüzeye çıkarılamazdı, serbestçe konuşulup tartışılamazdı.

Çok partili demokratik rejimin, özellikle 27 Mayıs 1960'tan sonra sağladığı özgür düşünme, tartışma, gerçekleri araştırma olanağı içinde, halk toplulukları, artık, bir düzen değişikliğini, 1946'daki veya 1950'deki gibi hayal meyal değil, sezgi ile değil, daha bilinçli olarak istemektedir. Aydınlar da, Türkiye'nin ne türlü devrimlere muhtaç olduğunu, eskisinden çok daha açık seçik anlamaktadırlar şimdi.

Büyük Fırsat

Buna rağmen, aydınlarla halk arasındaki kopukluk, eskisi kadar değilse bile, bir ölçüde devam etmektedir.

Hele aydınlardan, devrimci aydınlardan bir bölümü, içinde bulunduğumuz dönemin önlerine getirdiği büyük fırsatı hiç görememekte ve değerlendirememektedirler.

Bazı Devrimciler Bu Fırsatı İtiyor

Tarihimizde ilk kez, halkla devrimci aydınlar aynı şeyleri, toplum düzeninde aynı değişiklikleri ister duruma gelmişlerdir. Ama bu değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi için halka öncülük veya önderlik yapabilecek olan aydınlardan bazısı, halktaki bu bilinçlenişin, halktaki düzen değişikliği özleminin, isteğinin farkında bile değillerdir. Bazı aydınlar, hâlâ, "Halk kendini çıkarını bilemez, halkın desteği ile, halkın oyları ile halk yararına devrimler yapılamaz" diye düşünerek, genel oya dayanmayan tek partili bir yönetimin, hatta, ondan daha ötede, silahlara, süngülere dayanan bir devrimci hareketin ve yönetimin özlemini çekmektedirler. O yüzden de, devrim için kendileriyle el ele verebilecek duruma gelmiş olan halkı kendilerinden itmektedirler, kendilerinden soğutup uzaklaştırmaktadırlar.

Halkta Uyandırılan Kuşku

Gerçi böyle bir davranış içinde bulunanlar, devrimci aydınlar arasında bir azınlıktır. Fakat sesi yüksek çıkan bir azınlıktır. Bu azınlığın ürkütücülüğü, halkla anlaşmaya, kaynaşmaya hazır duruma gelmiş birçok gerçek devrimci ve halkçı aydına karşı bile halkta kuşkular uyandırmakta, tümüyle aydınlara, tümüyle devrimcilere karşı, halkta, öteden beri ve haklı olarak bulunan ürkünütüyü, yabancılığı sürdürmektedir.

IX

DEVRİMCİLİK, HALK VE AYDIN

Halkı tanımayan, halkı anlayamayan, halktaki bilinçlenişi fark edemeyen ve demokrasiye kavuşamamış ülkelerdeki devrimci yöntemlere özenen bazı yeni devrimcilerimiz, Osmanlı çağının son dönemindeki özentici yenilikçilerden, reformculardan pek farklı değillerdir. Çünkü Türk toplumunun gerçek koşullarından habersizdirler. Halkın gerçek isteklerine ilgisizdirler. Hem gerçek aydında bulunması gereken geniş görüşlülükten, özeleştiricilikten ve kuşkuculuktan, çevresini aydınlatıp eğitme güdüsünden yoksundurlar, hem de, kendilerini ne kadar solcu sanırlarsa sansınlar, solcu bile değildirler.

Halktan Kopuk Solcular

Çünkü gerçek solcu, özgürlük ister; bunlarsa özgürlük rejimine karşıdırlar.

Gerçek solcu kendi toplumunu ve halkını iyi tanır. Bunlarsa toplumu tanımazlar, halktan kopukturlar.

Gerçek solcu halka inanır, halka saygı duyar; bunlar halka inanmaz ve saygı duymazlar.

Gerçek solcu halk iktidarı ister; bunlarsa, halka rağmen kendi iktidarlarını isterler.

Solculuğun aşırısı olur, ılımlısı olur, fakat insancıl olmayan, insan sevgisine dayanmayan solculuk olmaz. Oysa bunlarda insan sevgisi yoktur.

Bunlar herkesten çok Atatürkçü geçinirler. Oysa Atatürk'ün en belirgin devrimci davranışlarını reddederler.

Atatürk Halkçıydı

Atatürk'ün devrimci davranışlarının başında halkçılık gelir. Atatürk, halka inanmadan, halkın sevgisini ve güvenini kazanmadan, hiçbir devrim yapılamayacağını, hiçbir devrimin sürekli olamayacağını bilirdi. Atatürk, özellikle Türk halkının, kendi özlemlerini iyi teşhis edebilen, kendisine alçakgönüllülükle, sevgiyle, saygıyla yaklaşan devrimcilere, önderlere sahip çıkacağını; fakat kendisini anlamayanlara ve horgörenlere gönül kapılarını sımsıkı kapalı tutacağını bilirdi.

Bunu, en iyi, Atatürk'ün kendisi anlatır. 30 Ağustos 1925'te, Atatürk, Kastamonu'da, şunları söylüyordu:

> Hakiki inkılapçılar onlardır ki, terakki ve teceddüt inkılabına sevk etmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki temayülü hakikiye nüfuz etmesini bilirler. Bu münasebetle şunu da beyan edeyim ki, Türk milletinin son senelerde gösterdiği harikaların, yaptığı siyasi ve içtimai inkılapların sahibi hakikisi kendisidir... Milletimizde bu istidat ve tekamül mevcut olmasaydı, onu yaratmaya hiçbir kuvvet ve kudret kifayet etmezdi.

Bu anlayış ve inanışta olduğu içindir ki, Atatürk, halkı kurtarmak için sarayı bırakıp, payitahtı bırakıp, Anadolu'ya gitmişti. Atatürk, kurtuluş hareketini başlatabilmek için, Saltanat'ın gölgesinden çıkıp halkın arasına girmişti. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra da, devrimlere başlarken, savaş alanlarında kazanılmış üniformasını sırtından çıkarmıştı.

Süngülerin Ardına Sığınmak İsteyenler

Şimdi Atatürkçü geçinen bazı sözde devrimcilerse, halkın dışına, hatta halkın üstüne çıkmak ve üniformalıların ardına, süngülerin ardına sığınmak istemektedirler. Devrim yapabilmek için, sivilken askerliğe özenmektedirler.

Atatürk, devrimci atılımlara girişirken, ilk iş olarak, orduyu siyasetten ayırmıştı; bunlar orduyu siyasetin içine sokmaya uğraşmaktadırlar.

Türk Ordusu'nun Demokrasiye Bağlılığı

Bu türlü çabalar karşısında en büyük güvence, Cumhuriyet Ordusu'nun siyasal iktidar hırsı bulunmayışıdır. Cumhuriyet Ordusu, kendi görevlerini, kendisine düşen sorumlulukları, bazı sorumlulukların gereğini ve zamanını, başkalarından öğrenmeye ihtiyaç duymayacak kadar bilinçli olarak bilmekte ve hesaplayabilmektedir.

Halktan kopuk bazı sözde devrimcilerin kışkırtmalarına karşı en etkili güvencemiz, Cumhuriyet'imizin, demokrasimizin ve halkımızın başlıca güvencesi, Türk Ordusu'ndaki bu bilinçliliktir ve sorumluluktur.

Ordumuz ihtilal yapmıştır. Ama ne zaman ve ne için yapmıştır?.. Demokrasi yıkıldığı zaman, demokrasiyi yeniden kurmak için yapmıştır. Demokrasiyi, eskiden daha sağlam temeller üzerinde yeniden kurduktan sonra da, bütün rizikolarını göze alarak iktidarı bırakmıştır. Eğer ordumuzda iktidar için iktidar hevesi bulunsaydı, 27 Mayıs'la eline geçmiş olan o iktidar fırsatını kaçırmazdı.

Ordu içinde, zaman zaman demokrasiye karşı da hareketler olmuştur. Demokrasiye karşı, 27 Mayıs'tan sonra, Ordu içinden iki darbe girişimi gelmiştir. Kim önlemiştir bu darbe girişimlerini?.. Ordunun kendisi önlemiştir.

Demek ki, bütünü ile, Türk Ordusu, ancak demokrasiyi kurtarmak için, bağımsızlığımızı korumak için harekete geçer. Ama demokrasiye veya bağımsızlığa karşı girişilmek istenen bir hareketin aleti olmaz, olmamıştır.

Özentici Devrimciler

Devrimciler arasında Türk toplumuna gitgide yabancılaşan bazı kimseler, başka ülkelerdeki bazı yeni devrimci düşünceleri ve

stratejileri Türkiye'ye uygulamak isterler. Bunlar, Türkiye'deki koşulların ne olduğunu bilmezler, düşünmezler.

Oysa akıllı devrimci, devrim yapmak istediği toplumdaki objektif koşulları bilmek ve bu koşulları gerçekçi bir anlayışla değerlendirmek zorundadır.

Nedir bugün Türkiye'de devrimcilik açısından objektif sosyal ve ekonomik koşullar?.. Türkiye'deki bu koşulların, devrim yapılan veya devrimci eylemlere girişilen başka bazı ülkelerdeki koşullarla ayrılıkları nelerdir?..

Şimdi bunlara bakalım ve bunlara bakarak, Türkiye'de bazı devrimci aydınların, daha doğrusu, aydınlar arasında bulunan ve sayıları az olsa bile sesleri çok çıkan bazı özentici devrimcilerin davranışlarını değerlendirmeye çalışalım.

İleri Sanayi Toplumlarının Devrimciliğine Özenenler

Dünyanın kalkınmış, ileri sanayi toplumu durumuna gelmiş bazı ülkelerinde, son yıllarda, birtakım devrimci eylemler, daha doğrusu patlamalar baş göstermiştir.

Bizdeki özentici devrimcilerden bazısı, o ülkelerdeki devrimci hareketlere, kıpırdanışlara özenmektedir.

O ileri sanayi toplumlarındaki devrimci patlamalar ve eylemler, maddi zenginliğe fazla önem veren, aşırı ölçüde kurumlaşmış, büyük örgütlerin ve kurumların çarkları arasında bireyi, insan kişiliğini ezmeye başlamış, insanla iyiden iyiye yabancılaşmış bir düzene karşı, bir toplum yapısına karşı, kişiliklerini yeniden bulmak veya korumak ve geliştirebilmek isteyenlerin, çarklar arasında ezilmekten kurtulmak isteyenlerin açığa vurdukları, çaresizlik içinde gösterdikleri tepkilerin sonucudur.

O toplumlarda ortaya çıkan bir tepkiyi, isyan felsefesini, örneğin o toplumlardaki bazı gençlerin benimsedikleri *Marcuse*'cülüğü, henüz sanayi toplumu olmaktan çok uzak bulunan, sanayi toplumlarına özgü bunalımlardan çok ayrı türde bunalımlar içinde olan Türk toplumuna getirmeye kalkışmak, Tanzimat döneminde redingot giymeyi modernleşme sanmak kadar özenticiliktir.

O ülkelerde, o ileri sanayi toplumlarında, bu gibi akımlara kapılan gençler, bu gençlerin *Marcuse*'cü olanları, hipi olanları, L.S.D. alanları, bunalım ve çaresizlik içinde kalmış ütopyacılardır. Bunların hepsi, L.S.D. alanları bile, saçı başı karışmış hipileri bile, saygıdeğer insanlardır, isyanları, protestoları saygıdeğerdir. Çünkü, insana yabancılaşan bir topluma karşı isyan etmekte, öyle bir toplumu protesto etmektedirler. Fakat, bir Batılı sosyologun yazdığı gibi, *"Onların ütopyacılığı, umutsuzluğun ve çaresizliğin yarattığı bir ütopyacılıktır."* Onun için, onların giriştikleri eylemler yıkıcıdır veya toplumdan kaçıcıdır. Yıkmak ve kaçmak istediklerinin yerine ne getirmek istediklerini ortaya koyamamaktadırlar.

Oysa biz, bugünün Türk toplumunda, yıkma değil, yapma dönemindeyiz. Atatürk'ün başlattığı eseri, temelinden yıkma değil, yabancı öğelerden arındırma ve bütünleme dönemindeyiz. Atatürk'ün kurmak istediği, iki kez denediği demokrasiyi kökleştirme ve demokratik rejim içersinde Atatürk'ün vasiyet ettiği toprak reformu gibi reformları yapma dönemindeyiz. Atatürk döneminde üstyapıdan başlayan devrimleri altyapıya indirme dönemindeyiz.

Bizim davranışımız, Batı'nın ileri sanayi toplumlarındaki *Marcuse*'cüler gibi, çaresizliğin ve umutsuzluğun ütopyacılığı değil, umudun ve çare arayıp bulma sorumluluğunun yarattığı bir gerçekçi devrimcilik olabilir ancak.

Atatürk'ün Türk gençliğine emaneti, bu emanetin gençliğe yüklediği sorumluluk, Türk gençliğini böyle umut dolu ve yapıcı bir devrimcilik yoluna, yöntemine, stratejisine iter.

Bağımsızlık Savaşı Yapan Ülkelerin Devrimciliğine Özenenler

İleri ölçüde gelişmiş ülkelerin, ileri sanayi toplumlarının koşulları ile Türkiye'nin koşulları arasındaki bu karşılaştırmadan sonra şimdi de, devrim yapmaya çalışan veya yeni devrim stratejilerinin belirli gruplar tarafından uygulandığı ya da uygulanmaya uğraşıldığı bazı azgelişmiş ülkelerdeki, o arada, bağımsızlığına kavuşmak isteyen bazı ülkelerdeki koşullarla, kendi koşullarımızı, devrimcilik açısından karşılaştıralım:

Türkiye'deki özentici devrimciler arasında Vietnam tipi bir devrim stratejisine özenenler var. Fakat Türkiye bir Vietnam değildir. Türkiye Kurtuluş Savaşı'nı bundan hemen yarım yüzyıl önce kazanmıştır. Geri kalmış ülkeler arasında, bir kurtuluş savaşını başarıya ulaştırabilmiş ilk ülkedir. Onun için, bugünün Türkiye'sinde, kurtuluş savaşlarında uygulanabilecek devrimcilik yöntemlerini denemeye kalkışmak, gerçekçiliğe çok aykırıdır. Hele, bazı devrimcilerin düşünür göründükleri gibi, o yöntemleri uygulayabilmek gerekçesiyle, Türkiye'yi önce kurtuluş savaşı yapmaya mecbur olacağı bir duruma düşürmeye kalkışmak, eğer kötü niyetli değilse, eğer bir yabancı tertibi değilse, çok akılsızca bir stratejidir.

Azgelişmiş veya Sömürülen Ülkelerin Devrimciliğine Özenenler

Türkiye başka bazı azgelişmiş veya sömürülen ülkelerden de çok ayrıdır. Azgelişmiş veya sömürülen ülkelerin çoğunda, ancak zorlama ile, ancak içsavaşla, ancak gerillacılıkla veya darbelerle yapılması düşünülebilen bir devrim, bugünün Türkiye'sinde, barış içinde ve demokratik yollardan yapılabilir. Çünkü Türkiye'de siyasal demokrasi kurulmuştur. Siyasal demokrasiyi yaşatacak Anayasa kurumları da kurulmuştur. Halk, demokrasiyi yaşatacak bilince erişmiştir. Sosyal demokrasi aşamasına geçebilmek için, siyasal demokrasinin sağladığı bütün olanaklar Türk devrimcilerine açıktır. Devrimciler, eğer halkla ilişkilerinde doğru yaklaşımı bulabilirlerse, gerçekçi ve akıllıca davranabilirlerse, içinde bulunduğumuz evrede gereksiz olan bölünmelerden kaçınabilirlerse ve hepsinin üstünde, siyasal demokrasiyi yıkmaya uğraşacak yerde yaşatmaya ve değerlendirmeye çalışırlarsa, bu olanaklardan yararlanabilirler.

Fakat bizim bazı özentici devrimcilerimiz, bu demokratik olanağın bulunmadığı ülkelerde, o ülkelerin koşullarının ortaya çıkardığı güçlükler ve çaresizlikler içinde aranan ve uygulanan devrim stratejilerine, yöntemlerine özenmektedirler.

Türk Toplumundaki Olanaklar

Türkiye'de bugün, halk topluluklarını geniş bir düşünce ve anlatım özgürlüğü içinde, radyo ile, basınla, yayınlarla, toplantılarla, sohbetlerle aydınlatma ve inandırma yolları açıktır.

*

Gene bugünün Türkiye'sinde, altyapı devrimlerini engelleyen değil, emreden bir Anayasa yürürlüktedir.

Azgelişmiş veya sömürülen ülkelerden birçoğunda ne bu özgürlükler ne de böyle bir Anayasa vardır.

*

Üstelik bugünün Türkiye'sinde, siyasal iktidar dışındaki bütün yönetici kadrolar, özerk kuruluşlar, yargı organları, geniş ölçüde, devrimci, ilerici unsurların elindedir. Bunlar, Atatürk devrimlerini yüreklerine, kafalarına sindirmiş ve Atatürk devrimciliği doğrultusunda daha ileri devrimlerin, altyapıya inen devrimlerin gerekliğini kavramış veya kavramaya başlamış unsurlardır.

*

Che Guevara'ların, Castro'ların eyleme giriştiği ülkelerde, bizim devrimcilerimizin eli altındaki bu olanaklardan hiçbiri yoktu. Onun için onlar dağa çıktılar. Onun için onlar gerillacı oldular.

*

Gene Türkiye'de, sınırlı bazı bölgeler dışında, feodal yapı yoktur; sınıf duvarları bile henüz çok derinlere inmemiş ve yükselmemiştir. Bozuk düzen devam ederse, kuşkusuz, Türk toplumunda da sınıf duvarları daha derinlere inecek ve yükselecektir. Ama henüz Türkiye'de sınıf yapısı, barışçı yoldan ve demokratik rejim içinde devrimciliği güçleştirecek kadar katılaşmış değildir.

*

Öte yandan Türkiye'de sınaileşme ve modernleşme başlamıştır ve bir ölçüde ilerlemiştir.

Bağnazlık, yenileşmeyi engelleyici gücünü geniş ölçüde yitirmiştir. Dinsel inançları bakımından "sağcı" bilinenlerden, "yobaz" denenlerden bile birçoğu, iktisadi ve sosyal konularda gitgide da-

ha çok sola kaymaktadırlar, altyapı değişikliğini, altyapı devrimini ister duruma gelmektedirler.

*

Böyle bir ortam ve böyle koşullar içinde, halk, ne türlü devrimlere ihtiyacı olduğunun bilincine her gün daha çok varmaktadır.

Açık Kapılara Yüklenenler

Bugün Türkiye'de bazı romantik veya özentici devrimcilerin, devrim stratejisi bakımından örnek almak istedikleri bazı ülkelerdeki durumun tersine, bizim devrimciliğimiz önünde, kilitli kapılar yoktur.

Castro'nun önünde kilitli kapılar vardı. Che Guevara'nın önünde kilitli kapılar vardı. Ho Şi Minh'in önünde kilitli kapılar vardı. Mao Çe Tung'un önünde kilitli kapılar vardı. Anahtarı devrimcilerin elinde olmayan o kapıları açabilmek için yüklenmek gerekirdi. Kapıları kırmak gerekirdi.

Bizde ise, kapılar kilitli değildir. Tokmağınım çevirince açılabilir.

Böyle olunca, insandaki romantizm duygusunu kamçılayıcı birtakım örneklere özenmek ve itivermekle, tokmağını veya anahtarını çevirivermekle açılabilecek kapılara yüklenmek, onları kırmaya kalkışmak, Don Kişotluk etmektir. Oysa gerçek devrimci, akıllı devrimci, bir Don Kişot olamaz.

Halkın Bir Tek Koşulu Var

Bugün Türk halkı büyük çoğunluğuyla, kendisini kurtaracak olan altyapı devrimlerini istemektedir. Öne sürdüğü, bir tek koşul vardır: Halka saygı, halkın oyuna saygı... Bir başka deyişle, demokrasiye bağlılık...

Altyapı devrimciliği önündeki kapıyı açabilmenin de yolu, demokrasiye bağlılıktan, demokrasinin kurallarına uymaktan başka bir yol değildir.

Bu yolu bırakıp da, özentici zorlamalara başvurmak, özlenen devrimleri büsbütün güçleştirmekten, geciktirmekten ve Türki-

ye'yi yabancı müdahalesine veya oyunlarına büsbütün elverişli bir duruma getirmekten başka şeye yaramaz.

İlginç Strateji

Bu türlü zorlamalara başvuranlardan bazısının stratejileri de çok ilginç: İlkin toplumda kargaşalık ve huzursuzluk yaratmak, toplumu öylece bir patlama noktasına, bir dikta rejimi isteme noktasına getirmek... Bu ilk aşamada gelecek olan dikta rejimi, sosyalist bir düzen kurmayacaktır; ne türlü olursa olsun bir solcu düzen kurmayacaktır. Tersine, bir sağcı dikta rejimi olacaktır. Bu, kendilerince de biliniyor. O sağcı dikta rejimi toplumda yeni tepki birikimlerine yol açacak, o tepki birikimlerinin yol açacağı ikinci bir patlama ise toplumu, özlenen ikinci bir aşamaya getirecektir. Bu da, sağcı diktanın solcu diktaya dönüşeceği aşama olacaktır.

"Strateji"lerden biri, işte bu...

İspanya'daki solcular bu ikinci aşamayı 35 yıldır beklemektedirler. Yunanistan'dakiler de daha uzun yıllar bekleyeceğe benzerler.

Bir Çeşit Artist Tutkunluğu

Nasıl, biraz daha hafifmeşrep bazı gençler, ünlü sinema veya caz artistlerini ilahlaştırırlarsa, bu gerilla özenticileri de, birtakım gerilla hareketlerinin, zor şartlar içinde yapılmış bazı devrimci eylemlerin kahramanlarını ilahlaştırıp onlara özenmektedirler.

Oysa Türkiye'de onlara özenmenin, onları örnek almaya kalkışmanın, artist "fan"lığından, yani tutkunluğundan başka türlü çözümlenebileceğini sanmıyorum.

"Suda Balık Gibi Halkın İçinde"

O ülkelerin koşulları içinde olsak elbette böyle düşünülemez. Çünkü o ülkeler halkı için, bu önderlerin saygı duyulacak yönleri vardır. Bazılarının gerçekçi yönleri de vardır. Örneğin, bu gerillacı önderlerden birçoğu, temel ilke olarak, "Gerillacılar su içinde ba-

lık gibi, halkın içinde olmalıdır" derler... Halktan kopan, halkın desteğinden yoksun kalan gerillacının sudan çıkmış balığa döneceğini söylerler.

Türkiye'de Halkın Güvenini Kazanan Oyunu da Alır

Türkiye'de ise, halkın desteğini kazanabilen devrimcinin dağa çıkıp gerillacı olması gerekmez. Halkın desteğini kazanmışsa, halkın güvenini kazanmışsa, halkın oyunu alır, gelir iktidara, istediği devrimleri yapar. Fakat birçok başka azgelişmiş ülkelerdeki devrimcilerin bu olanağı, bu şansı yoktur.

Che Guevara'nın Bir Öğüdü

Romantik bir heyecanla tapılan o devrimci önderlerin başta gelenlerinden Che Guevara, 1960'ta şu gerçekçi kuralı ortaya koyuyordu kitabında:

> Ne türlü olursa olsun, isterse yanıltarak olsun, halkın oyu ile iktidara gelmiş bir hükümetin bulunduğu ve bu hükümetin bir Anayasal meşruluk görünümünü olsun koruduğu bir ülkede gerilla savaşı başlatılamaz. Çünkü o ülkede barışçı mücadele olanağı henüz tükenmemiştir.

Gerçi üç yıl kadar sonra Che Guevara bu gerçekçi görüşü değiştirmiştir. Bu halka ve demokrasiye saygılı görüşü değiştirmiştir; ve bütün Latin Amerika ülkelerinin oligarşik diktatörlükler olduğunu, o ülkelerdeki rejimleri meşruluk maskelerini çıkarmaya zorlayacak gerillacı mücadelenin başarılı biçimde yoğunlaştırılabileceğini ileri sürmüştür.

Sudan Çıkan Balık

Fakat, bu düşünce değişikliğini eyleme geçirerek, demokrasinin çok biçimsel olarak da olsa işler göründüğü bazı Latin Amerika ülkelerinde gerillacı devrim eylemlerine giriştiği vakit, kendini dağ başlarından "sudan çıkmış balık" gibi bulmuştur.

Che Guevara, kendisini gerçekçilikten uzaklaştıran bu strateji değişikliğinin –belki de sabırsızlıktan ileri gelen bu strateji değişikliğinin– bedelini, Güney Amerika dağlarında kendi canı ile ödemiştir. Ülküdaşı Debray'ın yakalanıp hapse atılmasıyla ödemiştir. Kendisine bağlanan umutların sönmesi ile ödemiştir. Birçok Latin Amerika ülkelerinde birbirini izleyen ağır yenilgilerle, birçok Latin Amerika ülkelerinde sağcı rejimlerin güçlenmesine, yabancı müdahalesinin artmasına yol açmakla ödemiştir.

Devrimci Eylem Somut Temele Dayanmalı

Her devrimci eylem somut bir sosyal temele dayanmalıdır. Bu somut temelin dışına çıkılırsa, hayaller üstüne devrimcilik yapılmaya kalkışılırsa, devrimcilerin istediğinden bambaşka sonuçlar çıkabilir ortaya. Örneğin, sola gitmek isteyen devrimci kendini en koyu sağcı rejimin kucağında bulabilir.

X

BARIŞÇI VE HALKÇI DEMOKRATİK DEVRİMCİLİK

Atatürk'ten esinlenen ve gerçekten Atatürkçü olan devrimcilerin izleyecekleri stratejinin temel ilkesi ne olmalıdır?.. Bana gere, bu temel ilke, BARIŞÇI VE HALKÇI DEMOKRATİK DEVRİMCİLİK olmalıdır.

Türk halkı bugün, kendisine barışçı olarak gelen, halkçı olarak gelen, demokrasiye inanarak gelen her devrimciye kollarını, gölünü açmaya hazır durumdadır.

Demokratik Vatandaş

Halkımız büyük çoğunluğuyla cahil olabilir. Bazı yazarlarımızın birtakım Amerikan raporlarına dayanarak ileri sürdükleri gibi, köy kadınlarımızın büyük çoğunluğu hangi partiye oy verdiklerini bilmiyor olabilirler.

Bunlar demokrasiye engel değildir. Demokrasi yoluna girdikleri sırada, hemen hiçbir ülkede halkın büyük çoğunluğu okuryazar değildi. Buna karşılık, halkının ya tümü ya da büyük çoğunluğu okuryazar olan bazı ülkelerde, üstelik halkları okuryazarlıkla da kalmayıp en ince sanat zevkine ulaşmış, çağdaş Batı kültürünün en üst katlarına yükselmiş İtalya gibi, Almanya gibi ülkelerde, çağımızın en koyu diktatörlükleri, faşist rejimler kurulabilmiştir. Hem de büyük ölçüde halkın desteğiyle kurulabilmiştir.

Demokrasi bir inanış meselesidir. Bir yaşama yoludur. Demokrasi, insanların kendi kendilerine saygı duyarak yaşatabildikleri bir rejimdir.

Dağ başında dünyadan habersiz yaşayan, okuma yazması olmayan bir kimse bile, kendi kendine saygılı ise, özgür yaşamak istiyorsa, demokrasiyi yaşatabilecek bir vatandaş tipidir. Bir süre yanıltılabilir. Oyunu bir süre ters kullanabilir. Oyu üzerindeki ekonomik baskılara bir süre boyun eğebilir. Ama sonunda mutlaka demokrasiyi kendi yararına, halkın yararına işletmenin yolunu bulur.

Türkiye'nin İnsanları

Türkiye'nin dağları ovaları, köyleri kasabaları, bu türlü insanlarla, demokratik vatandaş tipinde insanlarla doludur. Oyunun değerini bilen, ona sımsıkı sarılan insanlarla doludur. Kendi yaşamının gerçeklerini, sıkıntılarının, yoksulluğunun nedenlerini çözümlemeye başlamış; davar otlatırken yanında taşıdığı transistorlu radyosundan, eline geçirdiği gazete parçasından, öğretmenin sözünden, askere gidenlerin, Almanya'ya gidenlerin anlattıklarından, duyup işittiklerinden, kurtuluş yolunu, çıkış yolunu bulmaya uğraşan, sezer gibi, görür gibi olan, bazısı artık açıkça görebilen insanlarla doludur, Türkiye'nin köşe bucağı...

Önderliğin Gereği

Halkımızın çoğunluğu cahil olabilir. Ama halkanın tümü okuryazar olan ülkelerde bile atılımları, genellikle, halka önderlik eden aydınlar yaparlar.

Türkiye'nin devrimci aydınları da, halkı sömürenler kadar veya halkı sömürenlerin temsilcileri, ajanları kadar, halkla iç içe yaşamasını, halkla ilişki kurmasını öğrenebildikleri, bunun gereklerini yerine getirebildikleri oranda, önderlik ödevlerini demokratik rejim içinde yapabilirler. Bir dikta rejiminde yapabileceklerinden çok daha iyi yapabilirler.

Halkçı Devrim Halkla Birlikte Yapılır

Barışçı ve halkçı demokratik devrim, ancak halkla birlikte yapılır. Halka inanarak, halkı sayarak yapılır. Halkın gözünde "yaban" olmaktan, yabancı olmaktan kurtularak yapılır.

Üstelik Türk halkı, şimdi, geçmiştekinden çok daha bilinçli olarak, bir devrim özlemi, üretim ilişkilerini kendi yararına değiştirecek bir altyapı devrimciliği özlemi içine girdiği çağdadır.

Böyle bir çağda, böyle bir ortamda, demokrasinin sağladığı halka yaklaşım olanaklarını gereğince değerlendirerek, halka sevgi ve saygı ile giden, halktan olabilen aydınların, halkla el ele yapamayacakları devrim yoktur:

Halkın Devrimciliği

Bizim bazı devrimci aydınlarımızın şimdiye kadar masa başında hayal ettikleri fakat bir türlü gerçekleşme evresine getiremedikleri bazı altyapı devrimlerini, değişikliklerini, birçoğu okuryazar olmayan köylüler, Antalya'nın Elmalı'sının köylerinde, İzmir'in Torbalı'sının köylerinde, Atalan'da, Göllüce'de yapmaya başlamışlardır bile...

Halkın, köylünün kendiliğinden giriştiği, Anayasa doğrultusundaki bu devrimci eylemler, bu altyapıya yönelen eylemler, yalnız bu saydığım köylerde değil, adı basına geçmemiş daha nice köylerde yürümektedir. Hem de aydınların önderliğinde değil köylünün kendi girişimleriyle yürümektedir. Atalan köyünün Göllüce köyünün kadınları (demokrasiye inanmayan bazı devrimci yazarlarımızın demokrasi reddiyelerine gerekçe olarak kullandıkları o Amerikan araştırmalarında bilinçsizin bilinçsizi olarak gösterilen köylü kadınları), "Toprak reformu isteriz" diye haykıranların en önünde gelmektedirler. Toprak kulübelerinin duvarlarına köylüler, kendi elleriyle, "BU KÖYDE TOPRAK REFORMU MÜCADELESİ YAPILMAKTADIR" diye yazmaktadırlar.

Halk Tutuculardan Kopuyor

Bütün mesele, halka güven verebilmekte, halkı kendinize ısındırabilmekte, devrimci olarak kendinize halkı inandırabilmektedir.

Gerçi bugün, bir altyapı devrimciliği isteyenler, çoğunluğun oylarını alamıyorlar. Ama tutucular da artık çoğunluğun oylarını alamıyorlar. Son genel seçimlerde, Anayasa gereği olan altyapı devrimlerini yapmayı reddeden tutucu, sağcı iktidar partisi, oya katılan yüzde 63 oranındaki seçmenlerden ancak yüzde 46'sının oylarını alabilmiştir.

Demek ki halkın büyük bir bölümü, artık, kararsızlık evresine girmiştir.

Mesele onları, o henüz kararsızlık ve güvensizlik içinde bulunanları, inandırabilmekten ibarettir.

Belli ki onlar artık tutucularla birlik değillerdir. Ama devrimcilerle birlik olabilecek kadar da henüz devrimcileri anlayamamışlardır, devrimcilere güvenememişlerdir... Daha doğrusu devrimciler, henüz, halkın güvenini kazanabilecek kadar gerçekçi olamamış, anlayışlı olamamış, halkla kaynaşamamışlardır.

Sağcılar Demokrasiden Kaçış Yolunu Arıyor

Bugünün tutucu, sağcı iktidarı, koltuğunun tabandan sarsıldığını, bu sarsıntısının bir deprem gibi önlenemez bir sarsıntı olduğunu ve bu sarsıntının er geç kendisini devireceğini görmektedir.

Bunu gördüğü içindir ki bu sağcı iktidar, demokrasiden kaçış yollarını, demokrasiyi yozlaştırma yollarını aramakta ve ne garip tir ki, demokrasiyi yozlaştırma, demokrasiyi gözden düşürme çabalarında en büyük yardımı bazı sözde solcu devrimcilerden görmektedir.

Halk Uyanık

Türkiye'de artık halk, tutuculardan, sömürücülerden daha güçlüdür. Türkiye'de artık halk, aydınlardan da daha güçlüdür ve ay-

dınlarımızın birçoğundan daha bilinçlidir; ne istediğini, ne istemesi gerektiğini, aydınlarımızın birçoğundan daha iyi bilmektedir.

Aydınlar da Uyanmalıdır

Halk uyanıktır artık Türkiye'de... Tüm aydınların da uyanma zamanı, uyanıp halkı daha yakından tanıma, bu halkla neler yapılabileceğini, ama bu halka rağmen hiçbir şey yapılamayacağını anlama zamanı gelmiştir.

Devrimci aydınlarımız arasında bunu hâlâ anlayamayanlar vardır. Fakat anlayanların sayısı günden güne çoğalmaktadır.

Devrimci İyimserdir

Devrimci olabilmek, yani bir bozuk düzen, bir eskimiş düzen yerine yeni bir düzen kurmak üzere eyleme girişebilmek, her şeyden önce, iyimser olmayı gerektirir. Kötümser kişi devrimci olamaz. Çünkü kötümser kişi, kendinde, devrimci eyleme girişecek gücü, enerjiyi, hevesi bulamaz.

Halka inanmayanlar, kendi halkına inanmayanlar ve saygı duymayanlar ise, devrimci olamayacak kadar kötümser kişilerdir.

Atatürk İyimserdi, Çünkü Halka İnanırdı

Böyle kötümser kişilerdir ki, Atatürk Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak üzere Anadolu'ya gittiğinde onu küçümsemişlerdi. Bu işi başaramayacağını söylemişlerdi. Dünyanın yedi düveline karşı ve otoritesini dinden almak, Tanrı'dan almak iddiasında bulunan bir saltanata karşı, o yoksul, o yorgun, o bitkin Türk halkı ile bir kurtuluş savaşı yürütülemeyeceğini öne sürmüşlerdi.

Ama Atatürk iyimserdi. İyimserdi çünkü halkına inanırdı, saygı duyardı.

Onun için Atatürk, saraydan çıktı, payitahttan çıktı, Anadolu'ya geçti, halkın arasına girdi. Kendini, silahsız ve rütbesiz, halka teslim etti. Halkta saklı gücü, halkı kendisine inandırarak hare-

kete geçirdi ve olanaksız sanılan bir zafere erişti. İç ve dış en çetin güçlere karşın, Kurtuluş Savaşı'nı, halkla birlikte kazandı.

Kimi Aydınların Halktan Kopukluğu

Bizim, Türk toplumunda aydınların geleneksel olarak halktan kopuk, halka yabancı olduklarını belirtmek üzere söylediklerimiz; bu yabancılıktan kurtulanlar son yıllarda gitgide çoğalmakla beraber kendilerini ileri devrimci sanan bazı aydınların, hâlâ, halka, Osmanlı çağının İstanbul efendileri kadar yabancı kaldıklarını hatırlatmamız, bu aydınları kızdırıyor. Bu yüzden bizi aydın düşmanlığı ile kınayanlar çıkıyor içlerinden. Bizim halka inanışımızı, saygımızı, halk eğimlerine önem verişimizi, bir "halk dalkavukluğu" olarak nitelendirenler görülüyor. Böyle "halk dalkavukluğu" ile Atatürk devrimciliğinin bağdaşamayacağını ileri sürenler oluyor. Bu halka, Atatürk devrimciliğini, ancak, zorla, tahakkümle, istibdatla kabul ettirilebileceğini sananlar var içlerinde.

Atatürk'ün Diliyle

En doğrusu, böylelerine Atatürk'ün dilinden cevap vermek. Atatürk 20 Mart 1923'te Konya'da gençlerle yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

> İslam âlemi iki sınıf ayrı heyetlerden mürekkeptir. Biri ekseriyeti teşkil eden avam, diğeri ekalliyeti teşkil eden münevveran (aydınlar). Bozuk zihniyetli milletlerde ekseriyeti azime başka hedefe, münevver denen sınıf başka zihniyete maliktir. Bu iki sınıf arasında zıddiyeti tamme, muhalefeti tamme vardır. Münevveran, kitlei asliyeyi kendi hedefine sevk etmek ister; kitlei halk ve avam ise bu sınıfı münevvere tabi olmak istemez. O da başka bir istikamet tayinine çalışır. Sınıfı münevver telkinle, irşatla kitlei ekseriyeti kendi maksadına göre iknaa muvaffak olamayınca, başka vasıtalara tevessül eder. Halka tahakküm ve tecebbüre başlar; halkı istibdatta bulundurmaya kalkar. Artık burada asıl tahlili noktaya geldik. Halkı ne birinci usul ile ne de tahakküm ve istibdat ile kendi hedefimize sürüklemeye muvaffak olamadığımızı görüyoruz; neden?

Bunda muvaffak olmak için münevver sınıfla halkın zihniyet ve hedefi arasında tabii bir intibak olmak lazımdır. Yani sınıfı münevverin halka telkin edeceği mefkureler, halkın ruh ve vicdanından alınmış olmalı. Halbuki bizde böyle mi olmuştur? O münevverlerin telkinleri milletimizin umku ruhundan alınmış mefkureler midir?

Şüphesiz hayır. Münevverlerimiz içinde çok iyi düşünenler vardır. Fakat umumiyet itibariyle şu hatamız vardır ki, tetkikat ve tetebbüatımıza zemin olarak alelekser kendi memleketimizi, kendi tarihimizi, kendi ananelerimizi, kendi hususiyetlerimizi ve ihtiyaçlarımızı almayız. Münevverlerimiz belki bütün cihanı, bütün diğer milletleri tanır, lakin kendimizi bilmeyiz.

Münevverlerimiz; milletimi en mesut millet yapayım der. Başka milletler nasıl olmuşsa onu da aynen öyle yapayım der. Lakin düşünmeliyiz ki, böyle bir nazariye hiçbir devirde muvaffak olmuş değildir. Bir millet için saadet olan bir şey diğer bir millet için felaket olabilir. Aynı sebep ve şerait birini mesut ettiği halde, diğerini bedbaht edebilir. Onun için bu millete gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, keşfiyatından, terakkiyatından istifade edelim, lakin unutmayalım ki asıl temeli kendi içimizden çıkarmak mecburiyetindeyiz.

Milletimizin tarihini, ruhunu, ananatını sahih, salim, dürüst bir nazarla görmeliyiz. İtiraf edelim ki, hâlâ ve hâlâ münevveranımızın gençleri arasında halka ve avama tetabuk muhakkak değildir. Memleketi kurtarmak için bu iki zihniyet arasındaki ayrılığı durdurmak, yürümeye başlamadan evvel bu iki zihniyet arasındaki tetabuku tevlit etmek lazımdır. Bunun için de biraz avam kütlesinin yürümesini tacil etmesi, biraz da münevverlerin çok hızlı gitmesi lazımdır. Lakin halka yaklaşmak ve halkla kaynaşmak daha ziyade münevverlere teveccüh eden bir vazifedir.

Gençlerimiz ve münevverlerimiz ne için yürüdüklerini ve ne yapacaklarını evvela kendi dimağlarında iyice takarrür ettirmeli, onları halk tarafından iyice kabili hazım ve kabili kabul bir hale getirmeli, onları ancak ondan sonra ortaya atmalıdır...

Bizim halkımız, çok temiz kalpli, çok asil ruhlu, terakkiye çok kabiliyetli bir halktır. Bu halk eğer bir defa muhatabının samimiyetle kendilerine hadim olduklarına kani olursa her türlü hareketi derhal kabule amadedir. Bunun için gençlerin her şeyden evvel millete emniyet bahşetmesi lazımdır.

Bunun için mefkuremizi vuzuhla ifade etmeliyiz. Onu imanla duymalı ve onu çok sebatkârane takip etmeliyiz...

Halkla Bütünleşmek

Şimdi, halkın sömürüden, iç ve dış sömürüden kurtulmasını, siyasal demokrasimizin sosyal ve ekonomik alanda da sağlam temellere oturmasını, Türkiye'nin gerçek ve insancıl bir gelişme yoluna ve hızına girebilmesini sağlamak için gerekli düzen değişikliği, gerekli altyapı devrimleri de, ancak, halkın güveni ve desteği ile, ancak halkla birlikte yapılabilir.

Bunun için halkla bütünleşmek, halkın dilini anlamak ve halkın dilinden konuşmak gerekir.

Bilimle Halkın Bildiğini Birleştirmek

Sosyal ve ekonomik sorunları, sosyal ve ekonomik alanda yapılması gereken devrimleri halk anlayamazmış, çünkü halkın çoğunluğu cahilmiş veya yeterli bilgiden yoksunmuş... Böyle düşünür halka inanmayan, demokrasiye inanmayan bazı devrimci aydınlar... Oysa, sosyal ve ekonomik sorunlar, gerçi, üniversite kürsülerinde okutulan bilimsel konulardır; ama bu sorunlar en başta, o cahil denen halkın, yoksul halkın günlük yaşamının sorunlarıdır.

Hiçbir profesör, Türkiye'nin yoksul halkı ilgilendiren sosyal ve ekonomik sorunlarını, Pülümür'ün dağındaki, Torbalı'nın topraksız köyündeki köylüler kadar yakından bilemez, içinden bilemez.

Gerçekçi devrim, akılcı devrim, halkçı devrim için izlenilmesi gerekli yöntem, bilimle halkın bildiğini bir araya getirerek, halkın bildiğini bilimin ışığında değerlendirerek çizilir. Bu yöntemi uygulayabilmek için de aydınlarla halkın el ele vermeleri gerekir.

Atatürk'ü Onun Yolunda Yürüyenler Yaşatır

Bazı kötümser kişiler, Atatürk'ün ölümünden 30'u aşkın yıl sonra, hâlâ bir Atatürk özlemi içindedirler. Atatürk'ü anma törenlerinde bu özlemi dile getirirler. O kadar kötümserdirler ki, dünyamızı ve önümüzü o kadar karanlık görürler ki, kendi kendilerine ve kendi toplumlarına o kadar güvensizdirler ki, ille Atatürk diril-

sin de veya bir başka Atatürk çıksın da, kendilerini kurtarsın isterler. Ölümünden 30'u aşkın yıl sonra, Atatürk, kendini Türk toplumuna bu kötümser kişilerin aradığı kadar aratıyor olsa idi, Atatürk'ün başarılı olmadığına hükmetmek gerekirdi. Oysa Atatürk'ün başarısı, Türk toplumunun, Atatürk'süz yürüyebilmesindendir.

Biz, Atatürk'ün dirilmesini de, bir başka Atatürk'ün ortaya çıkıp başımıza geçmesini de beklemeyeceğiz. Gerçekten Atatürkçü isek, Atatürk'e gerçekten layık isek, bize düşen, Atatürk'ün halkçı ve devrimci yöntemini benimseyip, onun yönünde, onun doğrultusunda, onun ömrünün yetmediği, onun içinde bulunduğu koşulların elvermediği devrimleri yapa yapa, onun gösterdiği ülküye doğru, Türk toplumunu götürmektir.

*

Atatürk'ün meşalesi, Atatürk'ün ülküsüne doğru, onun şerefli emanetini omuzlarında taşıyan, kafalarında, yüreklerinde taşıyan yeni kuşaklar tarafından götürülmektedir, götürülecektir.

Atatürk 32 yıl önce ölmüştür. Ama Atatürk, en çok gençliğe emanet ettiği ödevin sorumluluğunu kavramış, bu sorumluluğun bilincine ermiş gençlerde yaşamaktadır... Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda kendisinin yaptığı gibi, halkın içine girerek, halkla el ele vererek, halkın sevgisini ve güvenini kazanarak halka hizmet etmek gerektiğini kavramış olanlarda yaşamaktadır... Atatürk, 1936'da, 1937'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açış konuşmalarında istediği toprak reformunun mücadelesini kendi başlarına yürüten nice Türk köylülerinde yaşamaktadır... Atatürk, toprak kulübelerinin duvarlarına, "Bu köyde toprak reformu mücadelesi yapılmaktadır" diye yazan köylerde yaşamaktadır... .

*

Onlara, o köylere, o köylülere, o halka saygı ile gidenlerin, sevgi ile gidenlerin; onlara, bazı halktan kopuk devrimcilerin istedikleri gibi, silahlanarak değil, her türlü silahtan arınarak, sadece halka inanarak gidenlerin, bu halkla birlikte, bu halk için yapamayacakları devrim yoktur.

EK YAZILAR

Başbakan Bülent Ecevit'in Dereçine'deki Konuşması*

Bugün Afyon'un Sultandağı ilçesinin Dereçine köyünde, üretici köylülerle işçilerin ortak eseri olarak yapımına başlanan "Berrak Meyve Suları ve Konsantre Fabrikası"nın temel atma töreninde konuşan Başbakan Bülent Ecevit özetle şunları söylemiştir:

"Bugün rahmet dileğiyle ve şükran duygularıyla andığımız Atatürk, her şeyin bittiği, devlet gücünün tükendiği sanılan bir dönemde ancak halka güveninden aldığı güçle Kurtuluş Savaşı'nı başlatabilmiş, bir yıkıntının üzerine yeni ve güçlü bir devlet kurabilmişti.

Siyasal kurtuluşumuzu Türk halkının bağımsızlık azmi sağlamıştır. Demokrasimizi halkın özgürlük duygusu ve kendine güveni yaşatmış ve dar geçitlerden esenliğe çıkarmıştır.

İnanıyorum ki ülkemize ekonomik kurtuluşu da halk kazandıracaktır.

Halk sözü, halk kavramı ürkütür bazılarını, hele 'halk iktidarı' dediğimizde, kendilerini halkın üstünde görenlere veya görmek isteyenlere bir ürküntü gelir. 'Neymiş bu halk iktidarı?' derler... 'Rejimimiz millet iradesine dayanmıyor mu ki, halk iktidarda değil, halk iktidara gelmeli diyorsunuz?' derler.

---

* Bülent Ecevit'in 10 Kasım 1974 tarihli konuşmasının metnidir.

Eğer bir ülkede yükseköğrenimin kapıları halk çocuklarından çoğuna kapalıysa ve o yüzden hak çocuklarını çoğu ülkeyi yönetebilecek durumlara erişebilme umudundan yoksunsa, o ülkede halk iktidarı olamaz.

Eğer bir ülkede, bazılarının her türlü bakımı en iyi koşullarla yapılırken halk çoğunluğu hasta olduğunda bir hastane yatağı için ona buna yalvarmak, varını yoğunu muayenehanelere yatırmak zorunda kalıyorsa, o ülkede halk iktidarda değil demektir.

Eğer bir ülkede devlet dairelerinin kapıları, bankaların kasaları, kimi için ardına kadar açık, köylü için daracıksa, o ülkede halk iktidarı yok demektir.

Eğer toplum sorunları tartışılırken, sorunlara çözüm aranırken, toplumun üst katlarında yaşayanların düşünceleri sorulur, öğrenilir, köy ya da gecekondu kahvesinde o sorunları görüşen halkın düşünceleri bilinmez, sesi duyulmazsa o ülkede halk henüz iktidara gelememiş demektir.

Hükümet sorununa sorumlu siyaset adamları çözüm bulamadığında, 'halka danışalım, çözümünü halktan isteyelim' diyenlere kuşkuyla kızgınlıkla bakılırsa, o ülkede henüz halk iktidarını, halkın siyasete, yönetime ağırlığını koymasını istemeyenler var demektir.

Bu ölçülere vurulduğunda, Türkiye'de halk iktidarı, bunca yıllık demokrasiye rağmen henüz yeterince gerçekleşememiştir. Ama gerçeklememesi yolunda adımlar atılmıştır, atılmaktadır.

Örneğin bu yıl ilk kez, hiç değilse liseyi bitirebilen tüm gençlere, yükseköğrenim kapıları açılmıştır.

Bu yıl, köylülerin, üretici ve işçilerin kooperatiflerine, devletin ve bankaların kapıları daha çok aralanmaya başlamıştır.

Sendikalar, halktan bir bölümünü olsun, yönetime bir ölçüde ağırlığını koyabilir düzeye erişmiştir.

Fakat halkın asıl güçlenmesi, yönetime ve siyasete ağırlığın gerçek gücüyle orantılı olarak koyabilmesi, üretici halkın, işçisiyle, köylüsüyle, esnafıyla, memuruyla, tüm çalışanların, ekonomik alanda örgütlenmeleriyle küçük tasarruflarını bir araya getirip, büyük fabrikalar kurabilir, öylelikle ülke ekonomisine yön verebilir duruma gelmeleri sağlanabilir.

Ekonomik güçle siyasal güç birbirinden ayrılmaz. Ekonomik güç kimdeyse siyasal güç de onda olur. Eğer ekonomik gücün tümü devlette toplanırsa, devlet halkı ezer... Eğer ekonomik gücün büyük bölümü bir avuç insanda yoğunlaşırsa, o bir avuç insan halkı sömürür, devlet yönetiminde ağırlığını halktan daha çok duyurur.

Türk halkı artık, refahın ve sosyal adaletin olduğu kadar, kalkınmanın olduğu kadar, siyasal güçlenmenin de yolunun ekonomik alanda örgütlenmekten ve güçlenmekten geçtiğini görmüştür. İşçilerin sendikalarda örgütlenişi gibi, köylüler de kooperatiflerde örgütlenmenin gereğini duymaktadır.

Yurdun birçok köşelerinde, köylüyle işçi el ele, Dereçine gibi nice köylere, şimdiye kadar devletin yapmadığı, özel girişimin yapmadığı ve yapmayacağı yatırımları yapmaktadır. Halk sektörünü halk kendi gücüyle yaratmaktadır.

Böylece kalkınma köyden başlamaktadır. Böylece, yalnız daha güçlü bir Türkiye'nin değil, daha köklü bir demokrasinin de temelleri köylerden atılmaktadır."

Başbakan Ecevit konuşmasında, çağımızda gerçek milliyetçiliğin halkçılıktan ayrı düşünülemeyeceğini belirterek, haşhaş sorununa da değinmiştir:

"Her şeyin üstünde halkı düşündüğümüz içindir ki, geçimi büyük ölçüde haşhaş üretimine dayalı yörelerde, haşhaş ekiminin yeniden yapılabilmesini sağladık. Bunu sağlarken milliyetçiliğin de gereğini yerine getirmiş olduk.

Bazı ülkeler ve Birleşmiş Millerler, afyon kaçakçılığını önleyemeyeceğimizi söylüyor, bizi engellemeye uğraşıyorlardı. Biz ise, bunu önleyebileceğimize güvendiğimizi söylüyorduk. Bu güveninizi nereden alıyorsunuz diyenlere de, 'Bu güvenimizi halktan alıyoruz' diyorduk. Nitekim, afyon kaçakçılığını, afyonun zehir olarak kullanılmasını önleyici en etkin tedbirleri açıkladığımız zaman, tek bir köylüden tepki gelmedi.

15 Temmuz günü Afyon merkezinde bu konu üzerine konuşurken, 'Kaçakçılığı önleyebilmekte halka güveniyorum. Çünkü halkın da kaçakçılığı istemediğini biliyorum' demiştim. Halk beni

dünya önünde haklı çıkardı. Şimdi, Birleşmiş Milletler'inden Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar bütün dünya, 'Bu işi başaracağınıza inandık' diyor.

Dünya önünde yüzümüzü ak eden köylümüze şükranlarımı sunarım."

Bülent Ecevit'in CHP Kadın Kolları Kurultayı'ndaki* Konuşması

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Bülent Ecevit bugün, CHP Kadın Kolları Kurultayı'nda yaptığı konuşmada özetle şunları söylemiştir:

"Atatürk'ün ölümünden bu yana 38 yıl geçti. Bu 38 yılın son 30 yıllık bölümünde, özgürlükçü demokrasi yoluna girmenin sağladığı olanaklarla, Atatürk düşmanları, onu kötülemek için, unutturmak için, onun devrimlerini engellemek, yapıtlarını yıkmak için ellerinden geleni yaptılar. Atatürk sömürücüleri de onun adını kullanarak, Türk toplumunu onun açtığı yoldan, onun gösterdiği yönden saptırmak için her oyunu denediler.

Fakat ölümünden 38 yıl sonra, Atatürk, düşünceleriyle, devrimciliğiyle ve devletiyle Türk toplumunda en etkin güç olarak yaşıyor.

Gelişmeyle birlikte toplum değişiyor, yeni toplumsal güçlerin önemi ve ağırlığı artıyor ve başta işçiler olmak üzere, o yeni toplumsal güçler de Atatürk'ün devrimciliğini sürdürenler, yapıtlarını koruyanlar arasında yer alıyorlar.

---

* Bülent Ecevit'in 10 Kasım 1976 tarihli konuşmasının metnidir.

Kuşaklar değişiyor, Atatürk devrimciliğinin sönmeyen alevi yeni kuşaklar elinde de canlılığını sürdürüyor ve Türk ulusuna yürüyeceği yönü gösteriyor.

Atatürk'ü düşüncede, devrimcilikte ve devlette böylesine sürekli kılan nedir?

Bunun bir nedeni, Atatürk'ün, çağımızdaki birçok başka önderlerden ayrı olarak, katı ve kapalı bir öğreti getirmemiş olmasıdır. Tek gerçeği, tartışılmaz doğruyu ve toplum için en iyiyi bulduğunu sananlardan değildir Atatürk. Bunu sanan, bu savla ortaya çıkan önderlerin öğretileri ve yapıtları, ancak baskıyla ayakta tutulabildiği kadar tutulmuştur; kendilerinden sonra ya yıkılmış, ya yozlaşmış veya değişen koşulların gerisinde kalmıştır.

Atatürk'se tek gerçeğin ve tartışılmaz doğrunun hiçbir zaman bulunamayacağını, en iyiye hiçbir zaman erişilemeyeceğini, ancak insanlığın gerçeği, doğruyu ve daha iyiyi sürekli araması gerektiğini ortaya koyan bilimsel düşünce yöntemini benimsemiştir. 'En hakiki mürşit ilimdir' sözüyle önderden de öğretiden de önce bilimsel düşüncenin geldiğini, en sağlıklı devlet düzeninin öyle kurulabileceğini belirlemiştir.

Çağlar değişir, zaman değişir, düşünceler kanılar değişir, fakat Atatürk'ün benimsediği ve Türk toplumuna da yeni Türk Devleti'ne de 'mürşit' olarak, önder olarak gösterdiği bu düşünce yöntemi geçerliliğini sürdürür. Atatürk'ün düşüncede, devrimcilikte ve devlette sürekliliğini sağlayan etkenlerin başında da bu düşünce yöntemi gelmektedir.

Tek gerçeği ve tartışılmaz doğruyu bulduklarını, toplum veya insanlık için en iyiyi bildiklerini sananlar, toplum ve insanlığa her baskıyı ve her kötülüğü yapabilirler. Yapmışlardır da. Çünkü kendi düşüncelerinin en doğru, en iyi ve tek gerçek olduğuna öylesine bağnazca inanırlar ki o düşünceleri herkese zorla kabul ettirmekle iyilik yapmış olacaklarını sanırlar. İnsanlık tarihi böyle bağnazların neden oldukları felaketlerle, savaşlarla, zulümlerle, kıyımlarla doludur.

Bilimsel düşünce yöntemini benimseyenlerse, daha gerçeğe, daha doğruya, daha iyiye yönelebilmenin başta gelen koşulunun, her

şeyi, her savı, her varsayımı, her öğretiyi özgürce tartışabilmek, sınayabilmek, eleştirebilmek olduğunu bilirler.

Onun içindir ki bilimin en hızlı ilerlediği, toplumun en hızlı geliştiği ülkeler, düşünce ve tartışma özgürlüğüne sınır tanımayan özgürlükçü demokratik ülkelerdir.

Bugün Türkiye'de bazı eğitim kurumlarını, o arada özellikle eğitim enstitülerini ele geçiren faşistler, daha bu kurumların kapısında bilimsel düşünceyi yasaklamaya kalkışıyorlar. Eğitim enstitülerinde, gençlere kendi öğretecekleri safsataların tek ve tartışılmaz gerçek olduğunu, giriş sınavından başlayarak aşılamaya uğraşıyorlar. Atatürk'ün ve Atatürkçü düşüncenin, aynı zamanda çağdaş bilimsel düşüncenin, en bilinçli düşmanları, bu sınavları düzenleyen faşistlerdir ve bu faşistçe sınavları yaptıran Başbakan'la Hükümet üyeleridir.

Fakat herkes gibi onlar da Atatürk'e yenileceklerdir, bilimsel düşünceye yenileceklerdir. Atatürk emanetinin sorumluluğunu kafalarında ve yüreklerinde kuşaktan kuşağa yaşatan Türk gençliğine yenileceklerdir.

Atatürk'ü düşüncede, devrimcilikte ve devlette sürekli kılan bir başka etken, Atatürk'ün, açtığı yolu, kurduğu yapıtları, gençliğe emanet etmiş ve gençliğe bu emaneti kuşaktan kuşağa koruyarak yaşatma bilincini aşılamış olmasıdır.

Atatürk'ü düşüncede, devrimcilikte ve devlette sürekli kılan bir başka etken de, onun kadına gösterdiği saygıdır, kadına tanıdığı eşitliktir, kadına sağladığı özgürlüktür. Kadına saygı göstermeyen, kadına eşitlik ve özgürlük tanımayan toplum, aile ocağından başlayarak kendi kendini baskı altında yaşamaya mahkûm eder; yeni kuşakların özgürce yetişmesini, insan kişiliğinin serbestçe gelişmesini engeller. Öyle bir toplum kendi gücünü, kendi yaratıcılığını büyük ölçüde kısar, sağlıklı ve dengeli bir toplum olamaz.

Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk'ün ülkemize, bağnazlık duvarlarını yıkarak getirdiği bilimsel düşünce yöntemini, özgürlükçü demokrasiyle pekiştiren ve güçlendiren partidir.

Gelişmede ve ilerlemede gencin öncülüğünü benimseyen partidir.

Türk kadınının eşitliğini, özgürlüğünü ve saygınlığını sürekli korumayı ve geliştirmeyi ödev bilen partidir.

Atatürk devrimciliğinin sürekliliğini siyaset alanında güvenceye kavuşturan partidir.

Cumhuriyet Halk Partisi'ndeki demokratik sol hareketin en büyük güç kaynaklarından biri, Türk kadınının, köyde ve kentte, bu hareketi bilinçli olarak benimsemiş olmasıdır. Kendi özgürlüğünün ve eşitliğinin güvencesini, çocuklarının güvenliğini ve geleceğini, Türk toplumunun sürekli gelişmesini ve mutluluğunu ve herkesin gelişmeden hakça yararlanmasında demokratik sol hareketin güçlenmesine bağlı gören Türk kadını kendi gücünü bu harekete katmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, kendi aktif kadrolarında gence ve kadına yer açtığı oranda güçlenecektir. Gençlik ve Kadın Kolları, bir bakıma, Cumhuriyet Halk Partisi'nde gençleri ve kadınları etkinleştirmek için kurulmuş seralara benzetilebilir. Tüzüğümüz değişirken bu seralar yine korunacaktır, ama seraların dışında, örgütün her aşamasında ve Cumhuriyet Halk Partisi yoluyla toplumun her kesiminde, fabrikada ve tarlada, gençlik ve kadın daha çok etkinlik kazanmalıdır. Yeni Tüzüğümüz ve Partimizin yeni yapısı bunu sağlamalıdır."

Bitmeyen Söylev*

Atatürk'ün bir özelliği, tarih yapan bir önder olduğu kadar, tarih bilinciyle düşünüp davranan bir önder de oluşudur.

O nedenle Kurtuluş Savaşı'ndan ancak dört yıl sonra, daha savaş duygularının küllenmesine yetecek zaman bile geçmeden, Atatürk, taraf olarak içinde yer aldığı bir savaşın tarihini, bir tarihçi serinkanlılığıyla yazabilmiştir. Yaşadığı ve büyük ölçüde yön verdiği olaylara, dışarıdan da bakabileceğini göstermiştir.

Yalnız dışarıdan değil, geçmişten bakmıştır Kurtuluş Savaşı'na, gelecekten bakmıştır ve yaşanan dönemin toplumsal koşulları açısından bakmıştır.

Söylev, böyle bir kimsenin yazdığı bir büyük tarih kitabıdır. Ama yalnız geçmişi değerlendiren ve yaşanan günleri anlatan değil, geleceği de gösteren bir tarih kitabı...

Bir siyasal parti toplantısına sunulmak üzere hazırlanmış olmasına karşın polemik üslubundan kaçınan; olayların sıcaklığı sona ermeden yazılmış olmasına karşın elli yıl sonra da değerini ve geçerliliğini koruyan ve koruyacak olan bir tarih kitabı...

Türk Kurtuluş Savaşı, bir ulusun bağımsızlığını korumak üzere verdiği bir savaş olmanın ötesinde, bütün ezilen ve sömürülen uluslara da bağımsızlık veya kurtuluş yolunu açan ve gösteren bir

---

* Bülent Ecevit'in 16 Ekim 1977 tarihli konuşmasının metnidir.

savaştı. Tarihsel gelişim sürecinde tüm insanlığın katkısıyla oluşan çağdaş uygarlığı tekellerine almak ve sömürü aracı gibi kullanmak isteyen emperyalist güçlere karşı, çağdaş uygarlığı tüm insanlığın yararına açan, çağdaş uygarlığı evrenselleştiren bir savaş...

Bağımsızlığı koruma hareketi olarak Türk Kurtuluş Savaşı, Anadolu'nun değişik yerlerinde, birbirlerinden kopuk davranışlar olarak kendiliğinden başlamıştı. Atatürk bunun kanıtlarını *Söylev*'inde verir. Atatürk'ün bu harekete en büyük katkısı, o birbirinden kopuk davranışları birleştirerek etkinleştirmesi ve belli bir amaca yöneltmesidir. Bu amaçsa, bağımsızlığı aşan bir amaçtır. Bağımsızlığın ötesinde ve bağımsızlığı güvence altına alabilmenin ve sürekli kılabilmenin de koşulu olarak, çağdaş bir toplum ve devlet yapısı oluşturmaktır bu amaç... Yalnız çağdaş da değil, ilerdeki çağ değişimlerine de uyabilecek ve katkıda bulunabilecek kadar dinamik bir toplum ve devlet yapısı oluşturmak... Bu anlamda, hiçbir zaman sonuçlanmayacak bir sürekli amaçtı Atatürk'ün belirlediği amaç...

Süresini doldurmuş ve geçerliliğini yitirmiş bir toplum ve devlet yapısını ve dünya görüşünü değiştirmeye de yönelmedikçe, bir kurtuluş savaşını kalıcı bir başarıya ulaştırmanın olanaksızlığını daha başından beri biliyordu Atatürk.

Oysa, dış güçlere karşı bu savaşa katılanlardan veya katkıda bulanlardan kiminin böyle bir değişiklik, böyle bir eğilimleri yoktu ve Atatürk'ün benimsediği asıl amaca doğru adımlar atıldıkça saf dışı kalmaları, hatta engellemeye kalkışmaları kaçınılmazdı. Bunun kaçınılmazlığını daha başlangıçta bilen ve içine sindiren Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı, yalnız dış güçlere karşı değil, kimi iç güçlere karşı da sürdürmeyi ve belli aşamalara kadar yanında yer alanları da, belli aşamalardan geçtikçe karşısında bulmayı veya en azından, öylelerinin de desteklerinden, katkılarından yoksun kalmayı göze almıştı.

Atatürk'ün *Söylev*'deki anlatışıyla, "Milli Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları... kendi fikriyat ve ruhiyatının ihatası hududu bittikçe... mukavemet ve muhalefet"e geçiyordu.

Atatürk, o yolcuları, yüreğinde büyük kırgınlık da duymaksızın aşıp veya etkisiz duruma getirip yoluna devam ediyordu. Çünkü,

"milletin vicdanında ve istikbalinde" sezdiği büyük gelişme eğilimini, kendi vicdanında "bir milli sır" gibi taşıyarak, adım adım gerçekleştirmekle yükümlü sayıyordu kendini...

O "milli sır"ın belli aşamalara kadar örtülü kalan her yaprağı açıldıkça, kimi yolcular, "fikriyat ve ruhiyat"larının kavrayış sınırına vararak dökülüyordu... Ama onlar döküldükçe halkın desteği ve katkısı büyüyordu.

Kurtuluş Savaşı'nı sürdürürken, çağdaş bir toplum ve devlet yapısı oluşturma yolundaki iç ve dış engelleri aştıkça, Atatürk, çağdaş uygarlığı emperyalist güçlerin tekelinden ve sömürü aracı olmaktan kurtararak tüm insanlığın yararına sunma yolunda da ilerlemiş oluyordu.

Bu süreci anlatan yönüyle, *Söylev*, bir ulusun kurtuluş savaşının öyküsü olmaktan öte, çağdaş uygarlığı tüm insanlığa açıp kazandırma ve insanlığın büyük bölümüne çağ değiştirtme savaşının da öyküsüdür.

Çağ değişimi ve uygarlık bir noktaya varıp duramayacağına, sürekli olduğuna göre, bu anlamdaki ve boyuttaki bir kurtuluş savaşının da sürekli olması gerekirdi.

Onun için, *Söylev*, Kurtuluş Savaşı'nın sürekliliğini vurgulayarak sona erer.

Daha doğrusu, sona ermiş gibi görünür. Çünkü *Söylev*'in "son"unda, uygarlık, bağımsızlık ve özgürlük uğruna sonsuza dek sürecek uğraşların ve savaşların tükenmez buyruğu yer alır. Bu açıdan, bir bitmeyen söylevdir Atatürk'ün elli yıl önce verdiği büyük *Söylev*...

Atatürk için "son" yoktur, çünkü her aşama bir yeni başlangıca geçiştir.

O nedenledir ki Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı askeri alanda sonuçlandıracak hedefe "son hedef" dememiş, "ilk hedef" demiştir. O ilk hedefe ulaştıktan sonra da, meydan savaşlarında kazandığı asker üniformasını çıkararak bir yeni devlet kurucusunun giysilerini giyinmiş, ödevlerini üstlenmiştir. Hem de uygarlığı tekellerine almak ve sömürü aracı gibi kullanmak isteyen ülkelerden kiminde, birtakım sivil serüvencilerin, devlet başına geçer geçmez mareşal üniforması giyindikleri bir dönemde...

Nesiller Arasında Açılan Uçurum*

Zafer gazetesinin ilk sayfasında kocaman bir başlık: "Anayasamızın Türkçeleştirilmesi!"

Başlığın altında, Anayasamızın Osmanlıcalaştırılmasını savunan bir yazı.

Yazıda, Anayasa dilinin değiştirilmesi için 204 milletvekilinin sunduğu teklif övülmekte, teklifin gerekçesi de yayınlanmaktadır.

1945'te yürürlüğe giren Anayasa diliyle devletin de benimsemiş olduğu yeni Türkçeyi yererken, gerekçe şöyle diyor:

"... Mekteplerdeki çocuklar evde ana ve babalarıyla anlaşmakta güçlük çekmeye başladılar. Diğer taraftan Türk dilinin kendi bünyesi içindeki gelişmesinin ve sadeleşmesinin hızını kıran bu yapmacık dil, nesiller arasında bir uçurum yaratmaya başladı. Bu suretle imparatorluk devrinde yaratılmış olan avam ve havas diline benzer bir ikilik vücuda geldi. Millet dili ve devlet dili.

"Medeni cemiyetlerde dil, mensup olduğu milletle birlikte kemalini bulur ve nesiller arasında köprüler kurar. Tarih, hars ve güzel sanatlar bakımından birtakım bağlar vücuda getirir. Bizde ise

---

* Bülent Ecevit'in bu yazısı 6 Aralık 1952 tarihinde *Ulus* gazetesinde yayımlanmıştır.

1945'ten sonra yaratılmak istenen resmi dil, nesiller arasındaki bağları kırarak dilde bir ikilik ve karışıklık yaratmıştır."

*

Ben bu yazıyı, Atatürk devrimlerinin Türkiye'sinde yetişmiş bir genç olarak yazıyorum. Yukarıdaki sözler benim neslimi ve bizden sonraki nesilleri ilgilendirir de onun için yazıyorum.

Gerekçe, "Mekteplerdeki çocuklar evde ana ve babalarıyla anlaşmakta güçlük çekmeye başladılar" diyor.

Böyle bir güçlük başladı ise, analar ve babaların çocuklarına Osmanlıca öğretmeleri değil, kendilerinin öz Türkçe öğrenmeleri gerekir.

Bir toplumun ilerleyebilmesi için yeni nesillerin eskileri anlaması gerekmez; eskiler onları anlamalıdırlar.

*

Gerekçe, nesiller arasında yaratılan uçurumdan söz ediyor. Gerekçeye imzasını koyan 204 kişi Atatürk Devrimleri'nin ne olduğunu anlamış olsalardı, sırf o uçurumun yaratılmasını kolaylaştırıyor diye yeni Türkçeyi savunurlardı.

Çünkü Atatürk Devrimleri'nin amacı o uçurumu yaratmaktı. O uçurum yaratılmıştır da; hem 204 kişinin birtakım ölü kelimelerle dolduramayacakları kadar genişlemiştir. Bugünün nesli, uçurumun öbür yakasında olduğu içindir ki uçurumu aşamamış olanlardan daha ilerdedir.

Dilimizde ortaya çıkan ikilik, imparatorluk devrindeki gibi, "millet dili ile devlet dili" arasında değil, yeni nesillerle eski nesiller arasındadır.

Gerekçe diyor ki "medeni cemiyetlerde dil... nesiller arasında köprüler kurar."

Biz, bugünün devrimleri benimsemiş nesli, o köprüleri istemiyoruz. Çünkü o köprülerin bugünü ancak dünle bağlayacağını biliyoruz. Biz başka köprüler, ileriye doğru atılmış köprüler istiyoruz.

*

"Medeni cemiyetlerde dil... tarih, hars ve güzel sanatlar bakımından birtakım bağlar vücuda getirir"miş.

Tarih bakımından vücuda getirilecek bağlar bizi Ortadoğu me-

deniyetine bağlayacaksa, biz o tarih bağlarını istemiyoruz. Bize Atatürk'ün öğrettiği tarih, köklerimizi daha verimli topraklara doğru uzatmıştır.

Hars bakımından, vücuda getirilecek bağlar bizi Arap ve İran harsına bağlayacaksa, biz o hars bağlarını istemiyoruz. Atatürk daha verimli harslarla bizim aramızda bağlar kurmuştur.

Güzel sanatlar bakımından vücuda getirilecek bağlar bizi Doğu minyatürüne, hat sanatına, alaturka musikiye, divan şiirine, kubbe mimarisine bağlayacaksa, biz o güzel sanatlar bağlarını da istemiyoruz. Bizim neslimizin Atatürk devrimlerini benimsemiş gençleri, ve daha önceki nesillerin bizlere, kendi çocuklarına ayak uydurabilmiş büyükleri, divan edebiyatını okuyamıyoruz, alaturka musikiyi dinleyemiyoruz. Radyolarımızın ibresi, alaturka çaldığı saatlerde, Ankara, İstanbul, İzmir Radyolarının semtine uğramıyor.

*

Gerekçeye imzasını koyanlar:

Biz sizden çok uzakta, çok ilerdeyiz; şimdi elleriniz bize erişemez, bizi yakalayıp geri çekemez.

Hem, sizin dediğiniz gibi, dillerimiz arasındaki ikilik 1945'te yaratılmış değildir. Çok daha önce, Atatürk'ün sağlığında yaratılmıştır. Bazılarınız bunu pek iyi hatırlamalısınız. Çünkü, eksik olmayın, bu ikiliğin yaratılmasında hizmetiniz de geçmişti.

*

Aramızdaki uçurumun ne kadar büyümüş olduğunu bilmem gözlerinizde canlandırabildim mi? Bu uçurumla biraz gözlerinizi korkutabildi isem ne mutlu bana! Belki o zaman bizlerden umudu kesersiniz.

Bizler, sizin istediğiniz, yahut ister göründüğünüz gibi değil, Atatürk'ün istediği gibi yetiştik. Kendi çocuklarımızı da O'nun istediği gibi yetiştireceğiz.

Sizin ne yöne gittiğinize karışamayız ama bizim yolumuz başka: Hoşça kalın!